

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
GIOVANNI PITRUZZELLA IŠVADA,
pateikta 2020 m. rugsėjo 29 d.¹

Sujungtos bylos C-422/19 ir C-423/19

**Johannes Dietrich (C-422/19)
Norbert Häring (C-423/19)
prieš
Hessischer Rundfunk**

(*Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas, Vokietija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Ekonominė ir pinigų sąjunga – SESV 2 straipsnio 1 dalis ir 3 straipsnio 1 dalies c punktas – Išimtinė Sąjungos kompetencija – Pinigų politika – Bendra valiuta – SESV 128 straipsnio 1 dalis – Reglamentas Nr. 974/98 – Sąvoka „teisėta mokėjimo priemonė“ – Pareiga priimti eurų banknotus – Valstybių narių nustatyti atsiskaitymo grynaisiais pinigais apribojimai – Nacionalinės teisės aktas, kuriuo reikalaujama priimti banknotus viešosios valdžios institucijų nustatytoms piniginiams prievoliams įvykdyti – Regioninis teisės aktas, kuriuo atsisakoma rinkliavą už audiovizualines paslaugas priimti grynaisiais pinigais“

1. Kokia yra Europos Sąjungai suteiktos išimtinės kompetencijos pinigų politikos srityje apimtis? Konkrečiai kalbant, ar ši išimtinė kompetencija apima pinigų teisę ir bendros valiutos, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statuso apibrėžtį? Kokias pasekmes sukelia eurų banknotai kaip teisėta mokėjimo priemonė? Ar šiomis aplinkybėmis valstybės narės, kurių valiuta yra *euro*, gali priimti nacionalinės teisės aktus, kuriais ribojamas eurų banknotų naudojimas, ir, jei taip, koku mastu?
2. Apibendrinant galima teigti, kad tai yra klausimai, iškelti nagrinėjant *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas, Vokietija) Teisingumo Teismui pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą.
3. Ši byla yra labai svarbi, visų pirma dėl savo konstitucinio pobūdžio padarinių. Iš tiesų tai reiškia išimtinės Sąjungos kompetencijos, kiek tai susiję su pinigų politika, apimties nustatymą, todėl kyla klausimų, susijusių su Sąjungos ir valstybių narių kompetencijos pasidalijimu ir jų atitinkamos kompetencijos įgyvendinimo tvarka. Tai visų pirma reiškia, kad turi būti nustatyti kriterijai, leidžiantys apibrėžti valstybių narių veiksmus, kai, valstybėms narėms įgyvendinant savo kompetenciją, šie veiksmai, nors ir nepažeidžia Sąjungos išimtinės kompetencijos, yra susiję su šios srities sąvokomis.

¹ Originalo kalba: italų.

4. Be to, šioje byloje yra keliami nauji su bendra euro valiuta susiję klausimai, kurie turi didelę praktinę reikšmę ne tik šiuo metu, bet bus svarbūs ir ateityje. Teisingumo Teismo prašoma išaiškinti pinigų teisės sąvokas, kurių jis dar neturėjo galimybės nagrinėti, ir visų pirma – teisėtos mokėjimo priemonės sąvoką. Šiomis sudėtingomis aplinkybėmis, kai pripažįstama virtualioji valiuta ir elektroniniai pinigai ir sparčiai tobulėja technologinė pažanga, turinti įtakos ir valiutos naudojimui, reikia atsižvelgti į tai, kad vis dar yra nemažai pažeidžiamų asmenų, kurie neturi galimybės naudotis pagrindinėmis finansinėmis paslaugomis.

I. Teisės aktai

A. Sąjungos teisės aktai

5. SESV 128 straipsnio 1 dalyje, kurios formuluotė yra beveik pažodžiui pakartota Protokolo Nr. 4 dėl Europos centrinių bankų sistemos ir Europos Centrinio Banko statuto (toliau – ECBS ir ECB statutas) 16 straipsnio pirmoje pastraipoje, nustatyta:

„Europos centrinis bankas turi išimtinę teisę duoti leidimą Sąjungoje išleisti eurų banknotus. Tokius banknotus gali išleisti Europos centrinis bankas ir nacionaliniai centriniai bankai. Europos centrinio banko ir nacionalinių centrinių bankų išleisti banknotai yra vieninteliai tokie banknotai, kurie Sąjungoje turi teisėtos mokėjimo priemonės statusą.“

6. 1998 m. gegužės 3 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 974/98 dėl euro įvedimo² 19 konstatuojamoji dalis yra suformuluota taip:

„kadangi nacionalinės valiutos vienetais išreikšti banknotai ir monetos praranda savo, kaip mokėjimo priemonės, statusą *ne vėliau kaip* praėjus šešiams mėnesiams po pereinamojo laikotarpio pabaigos; kadangi dėl visuomeninių priežasčių valstybių narių nustatyti mokėjimų banknotais ir monetomis apribojimai neprieštarauja euro banknotų ir monetų, kaip mokėjimo priemonės, statusui, jeigu egzistuoja kitos teisėtos piniginių skolų grąžinimo priemonės“.

7. To paties reglamento 10 straipsnyje nustatyta:

„Nuo atitinkamos grynųjų pinigų pakeitimo datos ECB ir dalyvaujančių valstybių narių centriniai bankai dalyvaujančiose valstybėse narėse išleidžia į apyvartą euro banknotus. Nepažeidžiant 15 straipsnio, šie euro banknotai dalyvaujančiose valstybėse narėse yra vieninteliai mokėjimo priemonės statusą turintys banknotai.“

8. Reglamento Nr. 974/98 11 straipsnyje išdėstyta:

„[n]uo atitinkamos grynųjų pinigų pakeitimo datos dalyvaujančios valstybės narės išleidžia euro monetas arba centus laikydamosi nominalų ir techninių reikalavimų, kuriuos Taryba gali nustatyti vadovaudamasi [SESV 128 straipsnio 2 dalies] antru sakiniu. Nepažeidžiant 15 straipsnio ir pagal [SESV 219 straipsnio 3 dalį] sudarytų su pinigų reikalais susijusių susitarimų, šios monetos visose valstybėse narėse yra vienintelės mokėjimo priemonės statusą turinčios monetos. Jokia šalis neprivalo priimti daugiau kaip 50 monetų kiekvieno atsiskaitymo metu, išskyrus monetas išleidžiančią instituciją ir išleidžiančios valstybės narės nacionalinės teisės aktais specialiai paskirtus asmenis.“

² OL L 139, 1998, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 10 sk., 1 t., p. 111, paskutinį kartą iš dalies pakeistas Tarybos reglamentu (ES) Nr. 827/2014, kuriuo dėl euro įvedimo Lietuvoje iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 974/98 (OL L 228, 2014, p. 3).

9. 1998 m. birželio 29 d. Tarybos sprendimo 98/415/EB dėl nacionalinių institucijų konsultavimosi su Europos centriniu banku teisės akto projekto nuostatų klausimais³ 2 straipsnio 1 dalyje išdėstyta:

„Valstybių narių valdžios institucijos, laikydamosi Sutarties, konsultuojasi su ECB dėl bet kurio teisės akto projekto nuostatų jo kompetencijai priklausančiais klausimais, ypač dėl:

- valiutos klausimų,
- mokėjimo priemonių,
- nacionalinių centrinių bankų,
- pinigų, finansų, bankininkystės, mokėjimo sistemų ir mokėjimų balanso statistinių duomenų rinkimo, rengimo ir paskirstymo,
- mokėjimo ir atsiskaitymo sistemų,
- taisyklių, taikomų finansų institucijoms tiek, kiek jos daro esminę įtaką finansų institucijų ir rinkų stabilumui.“

10. 2010 m. kovo 22 d. Europos Komisijos rekomendacijos 2010/191/ES dėl eurų banknotų ir monetų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, taikymo srities ir poveikio⁴ 3 ir 4 konstatuojamosiose dalyse atitinkamai nurodyta, kad:

„[š]iuo metu euro zonos lygmeniu yra tam tikras neaiškumas dėl teisėtos mokėjimo priemonės taikymo srities ir su tuo susijusio poveikio“

ir kad

„[š]i rekomendacija yra grindžiama pagrindinėmis ataskaitos, kurią parengė iš euro zonai priklausančių šalių finansų ministerijų ir nacionalinių centrinių bankų atstovų sudaryta darbo grupė, išvadomis“.

11. Šios rekomendacijos 1–4 punktuose pateikiamos šios nuostatos:

„1. Bendra teisėtos mokėjimo priemonės apibrėžtis

Esant mokėjimo prievolei, eurų banknotų ir monetų teisėtos mokėjimo priemonės statusas suprantamas taip:

a) Privalomas priėmimas.

Mokėjimo prievolės kreditorius negali atsisakyti priimti eurų banknotų ir monetų, nebent šalis yra susitarusios dėl kitų mokėjimo priemonių.

b) Priėmimas visa nominaliąja verte.

Eurų banknotų ir monetų piniginė vertė yra lygi ant banknotų ir monetų nurodytai sumai.

c) Galimybė įvykdyti mokėjimo prievolę.

³ OL L 189, 1998, p. 42; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 1 t., p. 446.

⁴ OL L 83, 2010, p. 70.

Skolininkas gali įvykdyti mokėjimo prievolę pasiūlydamas kreditoriui eurų banknotų ir monetų.

2. Mokėjimų eurų banknotais ir monetomis priėmimas atliekant mažmeninius sandorius

Eurų banknotai ir monetos kaip mokėjimo priemonė paprastai turėtų būti priimami atliekant mažmeninius sandorius. Atsisakyti juos priimti turėtų būti galima tik tuomet, jei yra pagrįstų priežasčių, susijusių su sąžiningumo principu (pvz., mažmenininkas neturi grąžos).

3. Didelio nominalo banknotų priėmimas atliekant mažmeninius sandorius

Atliekant mažmeninius sandorius kaip mokėjimo priemonė turėtų būti priimami didelio nominalo banknotai. Atsisakyti juos priimti turėtų būti galima tik tuomet, jei yra pagrįstų priežasčių, susijusių su sąžiningumo principu (pvz., siūlomo banknoto nominali vertė neproporcinga sumai, kurią reikia sumokėti kreditoriui).

4. Papildomų mokesčių netaikymas naudojant eurų banknotus ir monetas

Mokant eurų banknotais ir monetomis neturėtų būti taikomi papildomi mokesčiai.“

B. Vokietijos teisė

12. *Gesetz über die Deutsche Bundesbank* (Vokietijos centrinio banko įstatymas, toliau – *BBankG*)⁵
14 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Laikydamasis SESV 128 straipsnio 1 dalies, Vokietijos centrinis bankas turi išimtinę teisę išleisti banknotus pagal šį įstatymą. Eurų banknotai yra vienintelė neribota teisėta mokėjimo priemonė <...>“⁶.

13. *Rundfunkbeitragsstaatsvertrag* (Valstybinė sutartis dėl rinkliavos už audiovizualines paslaugas, toliau – *RBStV*)⁷ 2 straipsnio 1 dalyje numatyta gyvenamąjį būstą turinčio asmens pareiga mokėti rinkliavą už audiovizualines paslaugas už kiekvieną tokį būstą.

14. Pagal *RBStV* 9 straipsnio 2 dalį regioniniams transliuotojams (*Landesrundfunkanstalt*) leidžiama jų nuostatuose (*Satzung*) nustatyti rinkliavos už audiovizualines paslaugas mokėjimo tvarką.

15. *Satzung des Hessischen Rundfunks über das Verfahren zur Leistung der Rundfunkbeiträge* (*Hessischer Rundfunk* (Heseno žemės visuomeninio transliuotojo) nuostatai dėl rinkliavos už audiovizualines paslaugas mokėjimo tvarkos, toliau – Nuostatai dėl rinkliavos mokėjimo tvarkos), priimtų pagal *RBStV* 9 straipsnio 2 dalį, 10 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad:

„Asmuo, turintis mokėti rinkliavą už audiovizualines paslaugas, negali mokėti šios rinkliavos grynaisiais pinigais; rinkliava mokama tik toliau nurodytais mokėjimo būdais:

1. tiesioginiu automatiniu SEPA mokėjimu,

⁵ BGBl. I, p. 1782.

⁶ *BBankG* 14 straipsnio 1 dalies antro sakinio redakcijoje vokiečių k. nurodyta: „Auf euro lautende Banknoten sind das einzige unbeschränkte gesetzliche Zahlungsmittel.“ Terminas „teisėta mokėjimo priemonė“ (it. „corso legale“) (prancūzų k. „cours legal“), turintis konkrečią teisinę reikšmę, vokiečių kalboje atitinka terminą „Gesetzliches Zahlungsmittel“, kurio pažodinis vertimas yra „teisėta mokėjimo priemonė“, o į italų k. „mezzo di pagamento legale“ ir atitinkamai į prancūzų k. „moyen legal de paiement“. Būtina atsižvelgti į šį terminologijos skirtumą įvairiomis kalbomis, nes jis apsunkina vertimą ir gali lemti kalbinę painiavą, jeigu į tai nebus tinkamai atsižvelgta.

⁷ Kaip patvirtinta Heseno federalinės žemės 2011 m. rugpjūčio 23 d. įstatymu (GVBl. I 2011, p. 382). Šios bylos faktinėms aplinkybėms taikytina redakcija yra *Fünftehnter Rundfunkänderungsstaatsvertrag* (penkioliktoji iš dalies keičianti valstybinė sutartis dėl rinkliavos už audiovizualines paslaugas).

2. įprastu banko pavedimu,
3. nuolatiniu banko pavedimu.“

II. Faktinės aplinkybės, pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

16. Pagal *RBStV* 2 straipsnio 1 dalį Johannes Dietrich ir Norbert Häring, kurie yra kasatoriai pagrindinėse bylose, privalo mokėti *Hessischer Rundfunk* rinkliavą už audiovizualines paslaugas.

17. Jie pasiūlė *Hessischer Rundfunk* mokėti šią rinkliavą grynaisiais pinigais. *Hessischer Rundfunk*, remdamasis Nuostatų dėl rinkliavos mokėjimo tvarkos 10 straipsnio 2 dalimi, pagal kurią ši rinkliava gali būti mokama tik automatiniu arba įprastu ar nuolatiniu pavedimu, atmetė šį mokėjimo pasiūlymą ir 2015 m. rugsėjo 1 d. sprendimu išsiuntė J. Dietrich ir N. Häring pranešimus apie mokėjimą, kuriuose nurodyta, kad skola dėl nesumokėtos rinkliavos sudaro 52,50 EUR ir 8 EUR delspinigių.

18. J. Dietrich ir N. Häring užginčijo *Hessischer Rundfunk* jiems pateiktus pranešimus dėl mokėjimo, tačiau jų skundai buvo atmesti tiek pirmojoje, tiek antrojoje instancijose.

19. Todėl A. Dietrich ir R. Häring pateikė kasacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas, Vokietija). Savo skunduose jie teigia, kad tiek *BBankG* 14 straipsnio 1 dalies antrame sakinyje, tiek SESV 128 straipsnio 1 dalies trečiame sakinyje yra numatyta besąlyginė ir neribota pareiga priimti eurų banknotus kaip piniginių skolų padengimo priemonę. Ši pareiga gali būti ribojama tik šalių susitarimu arba įgaliojimu, suteiktu pagal federalinį įstatymą arba Sąjungos teisę. Praktiniais sumetimais, susijusiais su daugybinėmis procedūromis, t. y. tais atvejais, kai yra labai daug mokesčių mokėtojų, negalima pateisinti atsisakymo priimti mokėjimus grynaisiais pinigais.

20. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmiausia nurodo, kad pagal nacionalinę teisę jam pateikti kasaciniai skundai turėtų būti patenkinti. Iš tikrųjų *Hessischer Rundfunk* nuostatuose dėl rinkliavos mokėjimo tvarkos numatytos rinkliavos už audiovizualines paslaugas mokėjimo grynaisiais pinigais atsisakymas prieštarauja aukštesnę teisinę galią turinčiai federalinės teisės nuostatai, t. y. *BBankG*⁸ 14 straipsnio 1 dalies antram sakiniui.

21. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad nurodyta nuostata turi būti aiškinama taip, kad viešojo administravimo įstaigos yra įpareigojamos priimti eurų banknotus, jeigu jais įvykdomos viešosios valdžios institucijos nustatytos piniginės prievolės. Šios taisyklės išimtys negali būti grindžiamos vien praktiniais administravimo ar išlaidų mažinimo sumetimais, tam reikia federaliniu įstatymu suteikto įgaliojimo, nes federalinės žemės įstatyme numatyto įgaliojimo, kaip šiuo atveju, nepakanka.

22. Vis dėlto šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad pagrindinėse bylose kyla trys klausimai, dėl kurių Teisingumo Teismas turi priimti prejudicinį sprendimą.

23. Pirmą, šis teismas kelia klausimą dėl *BBankG* 14 straipsnio 1 dalies antro sakinio atitikties Sąjungos išimtinai kompetencijai pinigų politikos srityje pagal SESV 3 straipsnio 1 dalies c punktą.

⁸ Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas primena, kad pagal *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland* (Vokietijos Federacinės Respublikos Pagrindinis Įstatymas) 31 straipsnį federalinė teisė yra viršesnė už federalinių žemių teisę.

24. Jis pažymi, kad pinigų politikos sąvoka Sutartyse nėra apibrėžta, jos turinys ir Sąjungos išimtinės kompetencijos apimtis dar nėra galutinai išaiškinti. Remdamasis esama Teisingumo Teismo jurisprudencija prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad negali galutinai nustatyti, ar Sąjungos išimtinė kompetencija pinigų politikos srityje apima ir teisinių padarinių, susijusių su eurų banknotais, kaip teisėta mokėjimo priemone, reglamentavimą, visų pirma nustatant pareigą viešojo administravimo įstaigoms priimti eurų banknotus pagal viešąją teisę nustatytoms piniginiams prievolėms įvykdyti.

25. Jis pažymi, kad, pirma, ši pareiga nėra susijusi su tikslu palaikyti kainų stabilumą, taip pat nėra tiesioginio ryšio su pirminėje teisėje nustatytomis priemonėmis, kuriomis siekiama pinigų politikos tikslų. Pavyzdžiui, esant tokiai pareigai nebūtų ribojama arba pakeičiama pagal SESV 128 straipsnio 1 dalį Europos Centriniam Bankui ir nacionaliniams centriniams bankams suteikta teisė išleisti eurų banknotus. Kita vertus, minėtas teismas laikosi nuomonės, kad Teisingumo Teismo jurisprudencija leidžia manyti, kad nuostatos, kuriomis siekiama užtikrinti eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, priėmimą ir kartu pinigų apyvartą, taip pat turi būti priskiriamos pinigų politikos sričiai. Be kita ko, negalima atmesti galimybės, kad teisės aktas, kuriuo reglamentuojami eurų banknotai kaip teisėta mokėjimo priemonė, gali būti grindžiamas SESV 133 straipsniu, kaip priemonė, būtina euro, kaip bendros valiutos, naudojimui, todėl šiuo atveju taip pat turi būti daroma prielaida, kad Sąjunga turi išimtinę kompetenciją.

26. Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar pačioje Sąjungos teisėje nėra draudimo valstybių narių viešojo administravimo įstaigoms nesutikti, kad viešosios valdžios institucijos nustatyta pinigine prievole būtų vykdoma eurų banknotais. Tokiu atveju, nepriklausomai nuo *BBankG* 14 straipsnio 1 dalies antro sakinio atitikties Sąjungos teisei, *Hessischer Rundfunk* nuostatų dėl rinkliavos mokėjimo tvarkos 10 straipsnio 2 dalis vis dėlto būtų neteisėta, nes ji prieštarautų aukštesnę teisinę galią turinčioms teisės normoms, todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme pateikti kasaciniai skundai turėtų būti patenkinti.

27. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad pareiga priimti eurų banknotus nėra akivaizdžiai kildinama iš teisėtos mokėjimo priemonės sąvokos, numatytos SESV 128 straipsnio 1 dalies trečiame sakinyje, ECBS ir ECB statuto 16 straipsnio pirmos pastraipos trečiame sakinyje ir Reglamento Nr. 974/98 10 straipsnio antrame sakinyje. Ši sąvoka nėra apibrėžta nei pirminės, nei antrinės Sąjungos teisės aktuose. Minėto reglamento 19 konstatuojamojoje dalyje tik nurodyta, kad, Sąjungos teisės aktų leidėjo nuomone, mokėjimo grynaisiais pinigais apribojimai savaime neprieštarauja grynujų pinigų eurai, kaip mokėjimo priemonės, statusui. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, jog taip pat neaišku, kokią reikšmę šiomis aplinkybėmis gali turėti Komisijos rekomendacija 2010/191/ES. Nors šioje rekomendacijoje yra pateikta „bendra teisėtos mokėjimo priemonės apibrėžtis“, pagal SESV 288 straipsnio 5 dalį Sąjungos institucijų rekomendacijos nėra privalomos.

28. Trečia, net jeigu atsakydamas į pirmąjį prejudicinį klausimą Teisingumo Teismas nurodytų, kad dėl išimtinės Sąjungos kompetencijos pinigų politikos srityje Vokietijos teisės aktų leidėjas neturėjo teisės priimti tokios nuostatos, kaip *BBankG* 14 straipsnio 1 dalies antras sakiny, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar ši nuostata bet kuriuo atveju negalėtų būti taikoma, jei ir kol Sąjunga galutinai nepasinaudoja savo išimtinė kompetencija. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad iš esamos jurisprudencijos akivaizdžiai nematyti, ar nacionalinės teisės akto negalima taikyti, kai jis priimtas Sąjungai šioje srityje nesiimant teisėkūros iniciatyvų pažeidžiant draudimus, pagrįstus Sąjungos išimtinė kompetencija.

29. Tokiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar dėl išimtinės kompetencijos, kurią pagal SESV 2 straipsnio 1 dalį, siejamą su 3 straipsnio 1 dalies c punktu, Sąjunga turi pinigų politikos srityje toms valstybėms narėms, kurių valiuta yra *euro*, draudžiama priimti teisės aktą, kuriuo numatoma, kad valstybės narės viešojo administravimo įstaigos privalo priimti eurų banknotus, kuriais siekiama įvykdyti viešosios valdžios institucijų nustatytą piniginę prievolę?
2. Ar eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statusas, įtvirtintas SESV 128 straipsnio 1 dalies trečiame sakinyje, [ECBS ir ECB statuto] 16 straipsnio pirmos pastraipos trečiame sakinyje ir 1998 m. gegužės 3 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 974/98 dėl euro įvedimo 10 straipsnio antrame sakinyje, reiškia, kad valstybės narės viešojo administravimo įstaigoms draudžiama nesutikti, kad viešosios valdžios institucijos nustatyta pinigine prievole būtų įvykdyta šiais banknotais, o gal Sąjungos teisė suteikia galimybę priimti teisės aktus, pagal kuriuos vykdant tam tikras viešosios valdžios institucijų nustatytas pinigines prievoles neleidžiama atsiskaityti eurų banknotais?
3. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, o į antrąjį neigiamai:

Ar Sąjungos išimtinės kompetencijos pinigų politikos srityje gali būti taikomas valstybės narės, kurios valiuta yra *euro*, priimtas teisės aktas, jei ir kol Sąjunga nesinaudoja savo kompetencija?“

III. Teisinis vertinimas

A. Preliminarios pastabos

30. Kaip nurodyta išangoje, pirma, šiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą keliama svarbūs klausimai dėl Sąjungos išimtinės kompetencijos apimties pinigų politikos srityje, taigi ir klausimai, susiję su Sąjungos ir valstybių narių kompetencijos pasidalijimu ir su jų atitinkamos kompetencijos įgyvendinimo tvarka. Iš tiesų jame keliamas opus klausimas dėl euro zonos valstybių narių galimybės ir galimų apribojimų imtis priemonių, kuriomis ribojamas grynųjų pinigų naudojimas. Antra, ši byla taip pat susijusi su sudėtingų ir neapibrėžtų pinigų teisės sąvokų, dėl kurių Teisingumo Teismas dar neturėjo galimybės pareikšti savo nuomonės, aiškinimu.

31. Šiomis aplinkybėmis manau, kad pirmiausia reikėtų išaiškinti tam tikrų esminių sąvokų turinį, kad būtų galima atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo pateiktus prejudicinius klausimus. Taigi analizę pradėsiu nuo kelių samprotavimų, susijusių su Sąjungos išimtinė kompetencija, atsižvelgiant į kompetencijos skirstymą į kategorijas pagal Lisabonos sutartį (B skirsnis). Toliau nagrinėsiu klausimą dėl Sąjungos išimtinės kompetencijos apimties pinigų politikos srityje, be kita ko, patikrindamas, ar ši politika apima su pinigų teise (*lex monetae*, C skirsnis) susijusį norminį aspektą. Tada išanalizuosiu sąvokos „teisėta mokėjimo priemonė“ turinį pagal Sąjungos teisę ir visų pirma banknotų ir monetų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, turinį; šiomis aplinkybėmis nagrinėsiu klausimą dėl galimybės priimti teisės aktus, kuriais ribojamas grynųjų pinigų naudojimas, ir tokios galimybės apribojimus (D skirsnis). Galiausiai, būtent remdamasis pateiktais samprotavimais, atsakysiu į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo Teisingumo Teismui pateiktus prejudicinius klausimus (E skirsnis).

B. Sąjungos išimtinė kompetencija

32. Kaip žinoma, siekiant užtikrinti kuo aiškesnę Sąjungos kompetencijos sistemos⁹ pobūdį, Lisabonos sutartimi į pirminę teisę pačioje SESV pradžioje¹⁰ pirmą kartą buvo įtrauktos nuostatos dėl Sąjungai suteiktų įvairių kompetencijos kategorijų (SESV 2 straipsnis) ir pateiktas tikslus įvairių sričių, dėl kurių Sąjungai buvo suteikta atitinkama kompetencija, sąrašas (SESV 3–6 straipsniai).

33. Pradinės SESV nuostatos dėl kompetencijos paskirstymo, kuriose perteikiama ir daugiausia kodifikuojama ankstesnė Teisingumo Teismo jurisprudencija, yra susijusios su konstituciniu klausimu dėl įgaliojimų pasiskirstymo tarp Sąjungos ir jos valstybių narių; šis paskirstymas grindžiamas kompetencijos suteikimo principu, įtvirtintu ESS 5 straipsnio 1 ir 2 dalyse (taip pat ESS 4 straipsnio 1 dalyje), į kurią atsižvelgiant reikia aiškinti šias nuostatas. Pirminės teisės lygmeniu siekiama išaiškinti, viena vertus, atitinkamas Europos Sąjungos ir, kita vertus, ją sudarančių, vis dar suverenių valstybių narių kompetencijos sritis, siekiant užtikrinti pusiausvyrą tarp jų¹¹.

34. Šiuo tikslu pradinėse SESV nuostatose Sąjungos kompetencija, atsižvelgiant į jos ryšį su valstybių narių kompetencija, skirstoma į „išimtinę kompetenciją“ (nurodytą SESV 2 straipsnio 1 dalyje ir 3 straipsnyje) ir „neišimtinę kompetenciją“, kurią sudaro pasidalijamoji kompetencija (nurodyta SESV 2 straipsnio 2 dalyje ir 4 straipsnyje) ir papildomoji kompetencija siekiant remti, koordinuoti ar papildyti valstybių narių veiksmus (nurodyta SESV 2 straipsnio 5 dalyje ir 6 straipsnyje)¹².

35. Be to, Sąjungai suteiktos kompetencijos, ar ji būtų išimtinė, ar neišimtinė, apimtis ir naudojimosi ją būdai, remiantis SESV 2 straipsnio 6 dalimi, nustatyti Sutarčių nuostatose, skirtose kiekvienai konkrečiai sričiai.

36. Kiek tai konkrečiai susiję su *išimtinė kompetencija*, pagal SESV 2 straipsnio 1 dalį tuo atveju, kai Sutartimis konkrečioje srityje Sąjungai suteikiama išimtinė kompetencija, tik Sąjunga gali leisti ir priimti teisiškai privalomus aktus. Valstybės narės pačios tai daryti gali tik Sąjungai įgaliojus arba jei to reikia Sąjungos aktams įgyvendinti.

37. Tačiau, aptariant *neišimtinę kompetenciją*, iš SESV 2 straipsnio 2 dalies matyti, kad tuo atveju, kai Sutartimis Sąjungai konkrečioje srityje suteikiama kompetencija, kuria ji dalijasi su valstybėmis narėmis, tiek Sąjunga, tiek valstybės narės gali toje srityje leisti ir priimti teisiškai privalomus aktus, tačiau, pirma, valstybės narės naudojasi savo kompetencija tiek, kiek Sąjunga nepasinaudojo savo kompetencija, ir, antra, valstybės narės gali vėl naudotis savo kompetencija tiek, kiek Sąjunga nusprendė nesinaudoti savo kompetencija. Kiek tai susiję su papildomąja kompetencija, pažymėtina, kad pagal SESV 2 straipsnio 5 dalį, kai Sąjunga turi kompetenciją remti, koordinuoti ar papildyti veiksmus tam tikrose srityse, valstybių narių kompetencija tose srityse nepanaikinama.

38. Iš Lisabonos sutartimi kodifikuotų Sąjungos kompetencijos nuostatų matyti, kad, priešingai nei neišimtinės kompetencijos suteikimo atveju, kai Sąjungai yra suteikta išimtinė kompetencija, valstybės narės *nedelsiant ir negrįžtamai* netenka visų prerogatyvų, susijusių su Sąjungai suteiktos kompetencijos sritimi. Suteikus išimtinę kompetenciją Sąjungai, valstybės narės netenka bet kokios kompetencijos atitinkamoje srityje, ir bet kokia valstybių narių vykdoma teisėkūros veikla šioje srityje *a priori* prieštarauja Sutartims.

⁹ Poreikis „išaiškinti Sąjungos ir valstybių narių kompetencijos pasidalijimą, jį supaprastinti ir pritaikyti“ jau buvo pažymėtas Lakeno deklaracijoje dėl Europos Sąjungos ateities, pridėtoje prie 2001 m. gruodžio 14 ir 15 d. Lakeno Europos Vadovų Tarybos išvadų (SN 300/1/01, REV 1; žr. deklaracijos 4 psl.), o dar anksčiau ir prie Nicos sutarties pridėtoje Deklaracijoje Nr. 23 (OL C 80/1, 2001).

¹⁰ Pirmosios dalies („Principai“) I antraštinė dalis „Sąjungos kompetencijos kategorijos ir sritys“.

¹¹ Šiuo klausimu žr. generalinės advokatės E. Sharpston išvados, pateiktos dėl Nuomonės 2/15 (Laisvosios prekybos susitarimas su Singapūru), EU:C:2016:992, 55 ir 57 punktus.

¹² Prie šios kompetencijos taip pat priskiriama kompetencija apibrėžti valstybių narių ekonominės ir užimtumo politiko koordinavimo sąlygas, kaip numatyta SESV 2 straipsnio 3 dalyje ir 5 straipsnyje, ir kompetencija bendros užsienio ir saugumo politikos srityje, kaip numatyta SESV 2 straipsnio 4 dalyje ir ESS V antraštinėje dalyje.

39. Valstybės narės netenka kompetencijos *nedelsiant*, t. y. priešingai nei pasidalijamosios kompetencijos¹³ suteikimo atveju, nėra svarbu, ar Sąjunga pasinaudojo, ar ne savo kompetencija, kad valstybės narės prarastų savo prerogatyvas Sąjungai suteiktos išimtinės kompetencijos srityje.

40. Šis praradimas yra *negrįžtamas*, nes tik oficialiai pakeitus Sutartis galima pakeisti kompetencijos suteikimo Sąjungai išimtinį pobūdį, grąžinant kompetenciją valstybėms narėms išimtinės Sąjungos kompetencijos srityje.

41. Be to, nacionalinės kompetencijos praradimo išimtinės Sąjungos kompetencijos srityse nedelsiamas ir negrįžtamas pobūdis yra neatsiejamai susijęs su Teisingumo Teismo pripažintu Sąjungos kompetencijos suteikimo išimtinio pobūdžio paskirtimi, dėl kurios valstybių narių vienašalius veiksmus atitinkamoje srityje leidžiama pakeisti bendraisiais veiksmais, pagrįstais visoje Sąjungoje galiojančiais vienodais principais siekiant apsaugoti bendrą Sąjungos interesą, į kurį atsižvelgiant turi būti derinami atitinkamų valstybių narių interesai¹⁴.

42. Konstituciniu požiūriu išimtinio Sąjungai suteiktos kompetencijos pobūdžio išimtys turi būti nustatytos pačioje pirminėje teisėje. Šiuo atveju pagal SESV 2 straipsnio 1 dalies antrą sakinį yra tik du atvejai, kai valstybės narės gali leisti ir priimti teisiškai privalomus aktus išimtinės Sąjungos kompetencijos srityje: Sąjungai įgaliojus arba jei to reikia Sąjungos aktams įgyvendinti.

43. Visų pirma, kiek tai susiję su Sąjungos galimybe įgaluoti valstybes nares priimti norminius aktus, priklausančius išimtinai Sąjungos kompetencijai, pažymėtina, kad SESV 2 straipsnio 1 dalyje nėra nustatyta nei tokių įgaliojimų suteikimo tvarka, nei jų apimtis. Be to, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos iki Lisabonos sutarties priėmimo matyti, kad valstybių narių teisės aktai, priskiriami išimtinai Sąjungos kompetencijai, gali būti priimami tik pagal Sąjungos suteiktą „specialų“ įgaliojimą¹⁵. Be to, tam, kad toks įgaliojimas būtų suderinamas su minėtu konstituciniu kompetencijos pobūdžiu, jis gali būti tik riboto pobūdžio ir negali lemti nuolatinio kompetencijos paskirstymo tarp Sąjungos ir valstybių narių, kurį lemia toks pobūdis, pasikeitimo¹⁶.

44. Šiuo klausimu dar reikia pažymėti, kad, vadovaujantis Sąjungos išimtinę kompetenciją reglamentuojančiomis nuostatomis, Sąjungos teisės aktų leidėjo neveikimas išimtinės kompetencijos srityje jokių būdu nereiškia, kad valstybėms narėms suteikiama kompetencija ir laisvė veikti šioje srityje¹⁷. Netgi tuo atveju, jei Sąjungos teisės aktų leidėjas nesiima tinkamų veiksmų išimtinės kompetencijos srityje ir jei, be kita to, būtina imtis priemonių, vis tiek reikalingas specialus įgaliojimas, kad valstybė narė, kuri nuo šiol gali veikti tik kaip bendrų interesų saugotoja, galėtų, naudodamasi Sąjungos išimtinę kompetencija, imtis nors tik prevencinių ir laikinų priemonių¹⁸.

13 Pagal SESV 2 straipsnio 2 dalies antrą ir trečią sakinius, minimus 37 punkte, šiuo atveju valstybės narės praranda savo prerogatyvas, kiek tai susiję su nagrinėjama kompetencijos sritimi, *įprastu būdu*, t. y. tik tiek, kiek Sąjunga tiesiogiai ar netiesiogiai pasinaudojo jai suteikta kompetencija. Be to, pagal 2 dalies paskutinį sakinį tokia prarasta kompetencija gali būti *grąžinta*. Šiuo klausimu žr. generalinės advokatės E. Sharpston išvadą, pateiktą dėl Nuomonės 2/15 ((Laisvosios prekybos susitarimas su Singapūru), EU:C:2016:992, 59 punktas).

14 Šiuo klausimu žr. 1975 m. lapkričio 11 d. Nuomonę Nr. 1/75 (EBPO susitarimas – Vietos išlaidų standartas (EU:C:1975:145, p. 1363 ir 1364).

15 Šiuo klausimu žr. 1976 m. gruodžio 15 d. Sprendimą *Donckerwolcke ir Schou* (41/76, EU:C:1976:182, 32 punktas), 1995 m. spalio 17 d. Sprendimą *Werner* (C-70/94, EU:C:1995:328, 12 punktas) ir Sprendimą *Leifer ir kt.* (C-83/94, EU:C:1995:329, 12 punktas).

16 Kaip pavyzdį dėl įgaliojimų, kuriuos Sąjunga suteikia valstybėms narėms išimtinai Sąjungos kompetencijai priklausančiose srityse (biologinių jūrų išteklių apsaugos pagal bendrą žuvininkystės politiką srityje, kuri yra išimtinė Sąjungos kompetencija pagal SESV 3 straipsnio 1 dalies d punktą), žr. 2013 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1380/2013 dėl bendros žuvininkystės politikos, kuriuo iš dalies keičiami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1954/2003 ir (EB) Nr. 1224/2009 bei panaikinami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 2371/2002 ir (EB) Nr. 639/2004 bei Tarybos sprendimas 2004/585/EB (OL L 354, 2013, p. 22), 5 straipsnio 2 dalį.

17 Šiuo klausimu žr. 1981 m. gegužės 5 d. Sprendimą *Komisija / Jungtinė Karalystė* (804/79, EU:C:1981:93, 20 punktas).

18 Šiuo klausimu žr. 1981 m. gegužės 5 d. Sprendimą *Komisija / Jungtinė Karalystė* (804/79, EU:C:1981:93, 30 punktas). Aišku, kad tuo atveju, kai imtis priemonių išimtinės kompetencijos srityje yra būtina, galimas Sąjungos teisės aktų leidėjo neveikimas gali kelti problemų, jei nėra kitos institucijos, kompetentingos taikyti tokią priemonę. Todėl išimtinis Sąjungos kompetencijos pobūdis turi būti apribotas tuo, kas būtina Sąjungos tikslams pasiekti.

45. Nors pagal Lisabonos sutartimi nustatytą sistemą kompetencija yra tiksliai suskirstyta į kategorijas, praktiškai gali būti nelengva nustatyti tikslas ribas tarp Sąjungos kompetencijos sričių ir valstybės narėms suteikiamos kompetencijos sričių, visų pirma tais atvejais, kai minėtos kompetencijos sritys persipina. Šie argumentai atrodo ypač svarbūs, kaip, beje, matyti iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, Ekonominės ir pinigų sąjungos sistemoje¹⁹, kuri, kaip jau pažymėjau, yra grindžiama savita institucine pusiausvyra²⁰.

46. Be to, kaip matyti iš federalinių sistemų tyrimų, daugiapakopio valdymo sistemose dažnai pasitaiko tų pačių įgaliojimų įgyvendinimo skirtingais valdžios lygmenimis ar kompetencijų sutapimo atvejų, net jei federacinės valstybės ir kitų valstybės vienetų kompetencija yra aiškiai atskirta pagal vadinamojo „dualinio federalizmo“ sistemas, priimančias konstitucinių dokumentų rinkinius, kuriuose analitiškai atskiriami federacinės valstybės ir kitų valstybės vienetų įgaliojimai.

47. Sąjungos teisės sistemoje tokiose situacijose pagrindinė problema kyla siekiant nustatyti Sąjungos (išimtinės) kompetencijos srities ir valstybės narėms likusios kompetencijos įgyvendinimo koordinavimo būdus. Tokiais atvejais būtina užtikrinti dviejų skirtingų poreikių pusiausvyrą: pirma, išvengti kišimosi į Sąjungos teisę, kuris daro poveikį jos veiksmingumui valstybės narėms įgyvendinant kompetenciją, ir, antra, užtikrinti valstybės narėms tam tikrą veiksmų laisvę reglamentuoti situacijas, nesusijusias su Sąjungai suteikta kompetencija.

48. Tokią pusiausvyrą galima pasiekti (visada laikantis Sutarčių ir kiekvienam subjektui priskirtų atitinkamų funkcijų) taikant skirtingą tvarką, priklausomai nuo Sąjungos teisės normų, su kuriomis susijęs valstybės kompetencijos įgyvendinimas, pobūdžio ir rūšies. Tačiau tai turi būti užtikrinama laikantis Teisingumo Teismo jurisprudencijoje suformuluoto principo, pagal kurį, „nors Sąjungos teisė neriboja valstybių narių kompetencijos <...>, vis dėlto tai nepaneigia to, kad naudojamosi šia kompetencija šios valstybės turi laikytis Sąjungos teisės“²¹.

C. Sąjungos kompetencijos pinigų politikos srityje apimtis

49. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo Teisingumo Teismui pateikti prejudiciniai klausimai, visų pirma pirmasis ir antrasis prejudiciniai klausimai, suponuoją Sąjungos išimtinės kompetencijos pinigų politikos srityje apimtį paaikškinimą. Visų pirma, nagrinėjant šiuos klausimus, reikia nustatyti, ar pinigų teisės nuostatų dėl euro priėmimas yra priskirtinas išimtinai Sąjungos kompetencijai pinigų politikos srityje ir, jei taip, kokių mastu, kad pagal šio sprendimo 37–44 punktuose nurodytus principus būtų galima teigti, jog valstybių narių reglamentavimas šioje srityje yra neįmanomas, išskyrus atvejus, kai jos tai daro turėdamos konkretų Sąjungos įgaliojimą.

50. Šiuo klausimu pirmiausia vertėtų priminti, kad pagal SESV 3 straipsnio 1 dalies c punktą Sąjunga turi išimtinę kompetenciją pinigų politikos valstybės narėms, kurių valiuta yra *euro*, srityje²².

51. Sąjungai suteikta kompetencija pinigų politikos srityje apima ekonominę ir pinigų sąjungą, kurios valiuta yra *euro*, įsteigtą pagal ESS 3 straipsnio 4 dalį.

19 Iš tikrųjų, dėl ekonominės ir pinigų sąjungos Teisingumo Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad pinigų politikos priemonės, patenkančios į išimtinę Sąjungos kompetenciją, gali turėti netiesioginį poveikį, kurį taip pat galima patirti vykdant ekonominę politiką, kuri tebėra valstybių narių kompetencija, ir atvirkščiai (žr. 2012 m. lapkričio 27 d. Sprendimą *Pringle* (C-370/12, EU:C:2012:756, 56 punktas), 2015 m. birželio 16 d. Sprendimą *Gauweiler ir kt.* (C-62/14, EU:C:2015:400, 52 punktas) ir 2018 m. gruodžio 11 d. Sprendimą *Weiss ir kt.* (C-493/17, EU:C:2018:1000, 60–67 punktai)).

20 Žr. mano naujausių išvadų sujungtose bylose *Taryba / K. Chrysostomides & Co. ir kt. ir K. Chrysostomides & Co. ir kt. / Taryba ir kt.* (C-597/18 P, C-598/18 P, C-603/18 P ir C-604/18 P, EU:C:2020:390) 44 punktą. Šiuo klausimu taip pat žr. šios išvados 151 punktą.

21 Šiuo klausimu žr., be kita ko, 2010 m. balandžio 13 d. Sprendimą *Bressol ir kt.* (C-73/08, EU:C:2010:181, 28 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija), 2018 m. birželio 5 d. Sprendimą *Coman ir kt.* (C-673/16, EU:C:2018:385, 37 ir 38 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija) ir 2018 m. birželio 26 d. Sprendimą *MB* (Lyties keitimas ir senatvės pensija) (C-451/16, EU:C:2018:492, 29 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

22 2012 m. lapkričio 27 d. Sprendimas *Pringle* (C-370/12, EU:C:2012:756, 50 punktas) ir 2015 m. birželio 16 d. Sprendimas *Gauweiler ir kt.* (C-62/14, EU:C:2015:400, 35 punktas).

52. Ši kompetencija nurodyta SESV Trečiosios dalies VIII antraštinėje dalyje (SESV 119–144 straipsniai), susijusioje su ekonomine ir pinigų politika, būtent šios antraštinės dalies 2 skyriuje (SESV 127–133 straipsniai), kuris yra konkrečiai skirtas pinigų politikai.

53. Šiuo klausimu vertėtų pažymėti, kad Teisingumo Teismas jau yra nurodęs, jog SESV sutartyje nėra jokios tikslios pinigų politikos apibrėžties, tačiau apibrėžiami šios politikos tikslai ir priemonės, kurias turi ECBS šiai politikai įgyvendinti²³.

54. Kaip pažymėjo Teisingumo Teismas, pagal SESV 282 straipsnio 1 dalį ECB kartu su valstybių narių, kurių valiuta yra *euro*, centriniams bankais, kurie sudaro Eurosistemą, turi kompetenciją vykdyti Sąjungos pinigų politiką. Pagal SESV 282 straipsnio 4 dalį ECB imasi visų priemonių, būtinų jo uždaviniams vykdyti pagal 127–133 straipsnius ir 138 straipsnį bei ECBS ir ECB statute numatytas sąlygas²⁴.

55. Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad siekiant nustatyti, ar priemonė priskirtina prie pinigų politikos, reikia iš esmės remtis šios priemonės tikslais ir kad instrumentai, kuriais įgyvendinama priemonė siekiant šių tikslų, taip pat yra reikšmingi²⁵.

56. Būtent atsižvelgiant į šias aplinkybes reikia nustatyti Sąjungos išimtinės kompetencijos pinigų politikos srityje apimtį.

57. Šiuo klausimu manau, kad iš atitinkamų Sutarčių nuostatų pažodinės, sisteminės ir teleologinės analizės matyti, kad pinigų politikos, kuri pagal SESV 3 straipsnio 1 dalies c punktą priskiriama Sąjungos išimtinai kompetencijai valstybių narių, kurių valiuta yra *euro*, atžvilgiu, sąvoka (vokiečių k. *Währungspolitik*) turi būti suprantama taip, kad ji neapsiriboja pinigų politikos nustatymu ir įgyvendinimu funkcinio požiūriu (pinigų politika „siaurąja prasme“, vokiečių k. *Geldpolitik*), kaip nurodyta SESV 127 straipsnio 2 dalies pirmoje įtraukoje. Tačiau ji turi būti suprantama plačiai, t. y. kaip apimanti ir su bendra valiuta susijusį norminį aspektą, kuris apima pinigų teisės nuostatas²⁶.

58. Šiuo klausimu pirmiausia reikėtų analizuoti SESV 119 straipsnį, t. y. nuostatą, kuria pradedama VIII antraštinė dalis, susijusi su ekonomine ir pinigų politika, ir kuri dėl šios priežasties atlieka svarbią sistemine funkciją. Iš šios nuostatos struktūros matyti, kad, nors jos 1 dalyje yra bendrai išdėstyti valstybių narių ir Sąjungos veiksmų ekonominės politikos srityje kriterijai (išplėtoti 1 skyriuje), 2 dalis yra susijusi su valstybių narių ir Sąjungos veiksmis pinigų politikos (*Währungspolitik*), išplėtos 2 skyriuje, srityje.

59. Pagal SESV 119 straipsnio 2 dalį valstybių narių ir Sąjungos veikla apima bendrą valiutą – eurą, bendros pinigų politikos ir valiutų kurso politikos nustatymą ir vykdymą²⁷. Taigi pagal šią nuostatą minėta veikla apima tris elementus: bendrą valiutą (*euro*), vienos bendros pinigų politikos nustatymą ir vykdymą (funkcinio požiūriu *Geldpolitik*) ir vienos bendros valiutų kurso politikos nustatymą bei vykdymą.

23 2012 m. lapkričio 27 d. Sprendimas *Pringle* (C-370/12, EU:C:2012:756, 53 punktas), 2015 m. birželio 16 d. Sprendimas *Gauweiler ir kt.* (C-62/14, EU:C:2015:400, 42 punktas) ir 2018 m. gruodžio 11 d. Sprendimas *Weiss ir kt.* (C-493/17, EU:C:2018:1000, 50 punktas).

24 2012 m. lapkričio 27 d. Sprendimas *Pringle* (C-370/12, EU:C:2012:756, 49 punktas), 2015 m. birželio 16 d. Sprendimas *Gauweiler ir kt.* (C-62/14, EU:C:2015:400, 36 punktas) ir 2018 m. gruodžio 11 d. Sprendimas *Weiss ir kt.* (C-493/17, EU:C:2018:1000, 48 punktas).

25 2012 m. lapkričio 27 d. Sprendimo *Pringle* (C-370/12, EU:C:2012:756, 53 ir 55 punktai) ir 2015 m. birželio 16 d. Sprendimo *Gauweiler ir kt.* (C-62/14, EU:C:2015:400, 46 punktas), ir 2018 m. gruodžio 11 d. Sprendimo *Weiss ir kt.* (C-493/17, EU:C:2018:1000, 53 punktas).

26 Tai, kad Sutartyse yra dvi skirtingos sąvokos, patenkančios į tą pačią pinigų politikos sąvoką (anglų k. „*monetary policy*“, prancūzų k. „*politique monétaire*“) – pirmoji, suprantama plačiai, apima kitą sąvoką, „suprantamą siaurai, – patvirtina faktas, kad versijoje vokiečių kalba šios dvi sąvokos apibrėžiamos skirtingais terminais, atitinkamai „*Währungspolitik*“ ir „*Geldpolitik*“.

27 2012 m. lapkričio 27 d. Sprendimas *Pringle* (C-370/12, EU:C:2012:756, 48 punktas), 2015 m. birželio 16 d. Sprendimas *Gauweiler ir kt.* (C-62/14, EU:C:2015:400, 34 punktas) ir 2018 m. gruodžio 11 d. Sprendimas *Weiss ir kt.* (C-493/17, EU:C:2018:1000, 46 punktas).

60. Mano nuomone, iš šios nuostatos matyti, kad Sąjungos kompetencija, susijusi su pinigų politika, numatyta minėtos VIII antraštinės dalies 2 skyriuje, negali būti aiškinama siaurai, kaip apsiribojanti vien pinigų politikos nustatymu ir vykdymu funkciniu požiūriu (*Geldpolitik*), bet apima ir išimtinę kompetenciją, susijusią su bendra valiuta, t. y. euru (ir valiutų kurso politika). Be to, SESV 119 straipsnio 2 dalyje pateikta nuoroda į bendrą valiutą reiškia, kad Sąjungai suteikiama išimtinė kompetencija, kuri, siekiant užtikrinti šį bendrą pobūdį, turi apimti galią apibrėžti pačios valiutos reglamentavimo aspektus, todėl turi apimti ir pinigų teisę.

61. Be to, ši aiškinimą patvirtina su pinigų politika susijusios VIII antraštinės dalies 2 skyriaus nuostatos dėl pinigų politikos, į kurias atsižvelgiant pagal SESV 2 straipsnio 6 dalį turi būti nustatyta Sąjungos išimtinės kompetencijos, susijusios su pinigų politika (*Währungspolitik*), apimtis.

62. Šiame skyriuje yra, viena vertus, SESV 128 straipsnis, kurio 1 dalyje numatytas eurų banknotų išleidimas Sąjungoje ir jų teisėtos mokėjimo priemonės statusas, o 2 dalyje – galimybė išleisti eurų monetas.

63. Kita vertus, minėtame skyriuje yra SESV 133 straipsnis, kuriuo Sąjungos teisės aktų leidėjas aiškiai įgaliojamas nustatyti teisėkūros priemones, reikalingas naudoti eurą kaip bendrą valiutą²⁸.

64. Be to, šių nuostatų buvimas minėtame skyriuje ir jame numatytų įgaliojimų įtraukimas į Sąjungai suteiktos išimtinės kompetencijos, susijusios su pinigų politika, sritį yra būtini siekiant užtikrinti bendros valiutos, t. y. euro, bendrą pobūdį.

65. Iš tikrųjų kompetencija išleisti ir duoti leidimą išleisti eurų banknotus ir reglamentuoti eurų monetų išleidimą, kompetencija nustatyti teisėtą mokėjimo priemonę ir kompetencija imtis tokiai valiutai naudoti būtinų priemonių yra valiutos, t. y. euro, bendro pobūdžio pagrindas ir kartu išankstinė bendros pinigų politikos vykdymo sąlyga.

66. Nesant Sąjungos išimtinės kompetencijos šiais klausimais, kiekviena euro zonos valstybė narė bendros valiutos atžvilgiu galėtų laikytis skirtingo požiūrio, o tai akivaizdžiai galėtų pakenkti euro, kaip Ekonominės ir pinigų sąjungos valiutos, bendram pobūdžiui, taip pat galėtų turėti neigiamą poveikį ECB vykdomų pinigų politikos operacijų ir šiuo tikslu priimtų priemonių veiksmingumui.

67. Remiantis tuo, kas išdėstyta 41 punkte, išimtinės kompetencijos suteikimas Sąjungai šiais bendros valiutos klausimais reiškia, kad būtina visoms valstybėms narėms, kurių valiuta yra *euro*, šioje srityje nustatyti vienodus principus, kad būtų apsaugoti bendri ekonominės ir pinigų sąjungos ir euro, kaip bendros valiutos, tikslai. Bendros valiutos sukūrimas euro zonos valstybėms narėms ir sklandus jos veikimas reikalauja visiško jų suvereniteto valiutos atžvilgiu išimtinio perdavimo Sąjungai jos įsteigtos ekonominės ir pinigų sąjungos veikimo srityje.

68. Taigi reikia manyti, kad visi įgaliojimai ir kompetencija, būtini bendrai valiutai, t. y. eurui, sukurti ir tinkamai veikti, priklauso SESV 3 straipsnio 1 dalies c punkte nurodytai Sąjungos išimtinei kompetencijai.

²⁸ Remiantis šia nuostata buvo priimta keletas teisės aktų, tarp jų – 2010 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1210/2010 dėl euro monetų autentiškumo tikrinimo ir apyvartai netinkamų euro monetų tvarkymo (OL L 339, 2010, p. 1), 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 651/2012 dėl euro monetų leidimo (OL L 201, 2012, p. 135), 2014 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 331/2014, kuriuo nustatoma mainų, pagalbos ir mokymo programa, skirta euro apsaugai nuo padirbinėjimo (programa „Pericles 2020“), ir panaikinami Tarybos sprendimai 2001/923/EB, 2001/924/EB, 2006/75/EB, 2006/76/EB, 2006/849/EB ir 2006/850/EB (OL L 103, 2014, p. 1).

69. Aptariant teisėtą mokėjimo priemonę, reikia nurodyti, kaip bus išsamiau aptarta tolesniame skirsnyje, jog ji atspindi oficialų bendros valiutos pobūdį euro zonoje, atmetant galimybę, kad toks statusas gali būti suteiktas kitoms valiutoms. Taigi teisėtos mokėjimo priemonės apibrėžtis ir reglamentavimas yra esminis elementas užtikrinant euro, kaip euro zonos valstybių narių valiutos, bendrą pobūdį. Iš tikrųjų teisėta mokėjimo priemonė, kuri yra viešosios teisės, tiksliau – pinigų teisės, sąvoka²⁹, neatsitiktinai buvo paminėta Sąjungos pirminėje teisėje, t. y. SESV 128 straipsnio 1 dalies trečiame sakinyje, prie kurio aiškinimo netrukus sugrįšiu.

70. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, manau, jog Sąjungos kompetencija, kiek tai susiję su valstybių narių, kurių valiuta yra *euro*, pinigų politika pagal SESV 3 straipsnio 1 dalies c punktą, turi būti suprantama taip, kad ji apima visus įgaliojimus ir kompetenciją, būtinus bendrai valiutai, t. y. eurui, sukurti ir tinkamai veikti, įskaitant su šia bendra valiuta susijusį norminį aspektą, kuris apima šios bendros valiutos statuso ir jos, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, apibrėžtį ir reglamentavimą.

71. Vadinasi, atsižvelgiant į tai, kas nurodyta šios išvados 45–48 punktuose, Sąjunga, įgyvendindama šią kompetenciją, būtinai turi atsižvelgti į poreikį užtikrinti teisingą pusiausvyrą su valstybėms narėms likusios kompetencijos įgyvendinimu, šioje srityje ši kompetencija gali patekti į civilinės teisės sritį, kiek tai susiję su prievolių įvykdymu, viešojo administravimo įstaigų organizavimo ir veikimo sritį ar mokesčių ir baudžiamosios teisės sritis.

D. Dėl teisėtos mokėjimo priemonės sąvokos

72. Išsiaiškinus, kad išimtinė Sąjungos kompetencija pinigų politikos srityje apima bendros valiutos norminį aspektą, kuris apima šios valiutos statuso ir jos, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, apibrėžtį ir reglamentavimą, siekiant atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekusio teismo klausimus, būtina nustatyti teisėtos mokėjimo priemonės ir būtent eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, sąvokos turinį Sąjungos teisėje.

73. Manau, kad tam būtina pateikti kelias pirmines pastabas dėl bendros valiutos.

1. Pirminės pastabos dėl bendros valiutos

74. Kaip jau pažymėta, pagal ESS 3 straipsnio 4 dalį *euro* yra Sąjungos įsteigtos ekonominės ir pinigų sąjungos valiuta. Įvairiose Sutarčių nuostatose, visų pirma SESV 119 straipsnio 2 dalyje ir 133 straipsnyje³⁰, *euro* yra kvalifikuojamas kaip „bendra valiuta“. *Euro* taip pat yra minimas SESV 282 straipsnio 3 dalies antrame sakinyje.

75. Sąjungos teisės aktų leidėjas, kaip ir daugelis kitų, jeigu ne visi nacionalinės teisės aktų leidėjai, nepateikia sąvokos „valiuta“ apibrėžties³¹.

²⁹ Šiuo klausimu žr. Rekomendacijos 2010/191/ES 4 konstatuojamojoje dalyje minimą ataskaitą, kurią parengė iš euro zonai priklausančių šalių finansų ministerijų ir nacionalinių centrinių bankų atstovų sudaryta darbo grupė (*Report of the euro Legal Tender Expert Group (ELTEG) on the definition, scope and effects of legal tender of euro banknotes and coins*), ypač jos 3 puslapio 2.1.1 punkto a papunktį.

³⁰ Taip pat žr. Sutarčių preambulę ir SESV 140 straipsnio 3 dalį.

³¹ Vien terminologiniu požiūriu žodis „valiuta“ (prancūzų k. – „*monnaie*“) gali kelti painiavą, nes kitomis kalbomis jis gali būti verčiamas skirtingai, pirma, kaip „valiuta“, t. y. teisėta valiuta tam tikroje šalyje arba pinigų sąjungoje (anglų k. „*currency*“, vokiečių k. „*Währung*“), šie terminai atitinka valiutos sąvoką, kuri vartojama Sutartyje eurui įvardyti. Antra, sąvoka „valiuta“ gali būti verčiama kaip bendrinėje kalboje vartojamas bendresnio pobūdžio terminas „pinigai“ (anglų k. „*money*“, vokiečių k. „*Geld*“). Iš tikrųjų abi valiutos reikšmės yra tarpusavyje susijusios (žr. H. Siekmann, R. Freitag ir S. Omlor, *The euro as a legal Tender – A comparative Approach to a Uniform Concept*, 2020 m., p. 8 ir 9).

76. Sąjungos materialinėje teisėje valiutos sąvokai artimiausia sąvoka yra „lėšos“, numatyta Direktyvoje (ES) 2015/2366 dėl mokėjimo paslaugų³². Pagal šią direktyvą suderinto mokėjimo paslaugų reglamentavimo tikslas yra „lėšų“ pervedimas, tačiau pačioje direktyvoje nėra pateikta tiksli šios sąvokos teisinė apibrėžtis. Kita vertus, šios direktyvos 4 straipsnio 25 punkte yra išvardytos „lėšos“, kurios gali būti mokėjimo paslaugų objektas, nurodant, kad jas sudaro „banknotai ir monetos, pinigai sąskaitoje arba elektroniniai pinigai, kaip apibrėžta [Direktyvoje 2009/110/EB]“³³.

77. Ekonomikos teorijoje paprastai naudojama funkcinio pobūdžio pinigų apibrėžtis, suprantama bendrąja prasme kaip „money“ arba „Geld“³⁴, kuri, remiantis dar Aristotelio laikais vartojama sąvoka³⁵, atlieka tris funkcijas, t. y.: i) apskaitos vieneto funkciją; ii) atsiskaitymo (arba mainų) funkciją ir iii) vertės kaupimo funkciją.

78. Teisiškai atrodo, kad ši ekonominė apibrėžtis turi būti papildyta elementais, grindžiamais valstybės valiutos teorija³⁶, t. y. kad valiuta yra valstybės arba – euro atveju – ekonominės ir pinigų sąjungos sukurtas darinys ir kad jos egzistavimas būdingas tik atitinkamai teisei sistemai.

79. Istoriskai pinigų forma ilgainiui kito³⁷. Šiuolaikinių valstybių, įskaitant ekonominę ir pinigų sąjungą, ekonomika grindžiama „dekretiniais pinigais“, t. y. pinigais, kurie paskelbti teisėta mokėjimo priemone ir išleisti centrinio banko, bet negali būti keičiami į, pavyzdžiui, nustatytą kiekį aukso³⁸.

80. Be to, kaip matyti iš minėtos lėšų sąvokos, valiuta, kurią ekonomikos ir pinigų sąjungoje sudaro bendra valiuta – *euro*, egzistuoja tiek fizinės formos, kuri išreikšta banknotais ir monetomis (t. y. grynaisiais), tiek piniginės ar elektroninės formos (išreikšta, pavyzdžiui, pinigų likučiu banko sąskaitoje). Valiuta, kuri euro zonoje yra *euro*, ekonominiame gyvenime egzistuoja ir cirkuliuoja įvairių formų.

81. Be abejo, svarbiausia pinigų forma istoriskai yra fizinė grynųjų pinigų forma (banknotai ir monetos), ir tai yra valstybės suvereniteto valiutos atžvilgiu išraiška. Gryniesiems pinigais, kaip matyti iš naujausių duomenų, vis dar atlieka svarbų vaidmenį ekonomikoje euro zonoje. Iš tikrųjų naujausiame ECB³⁹ paskelbtame tyrime nurodyta, kad Sąjungoje gryniesiems pinigais kiekybiškai sudaro apie 79 proc. europiečių kiekvieną dieną atliekamų mokėjimų ir apie 54 proc. vertės išraiška. Tai ypač taikytina smulkiems atsiskaitymams: tik 10 proc. iš analizuotų sandorių grynaisiais pinigais iš tiesų yra susiję su prekėmis ar paslaugomis, kurių vertė viršija 100 EUR. Be to, šis tyrimas parodo labai skirtingus įpročius ir preferencijas įvairiose valstybėse narėse.

32 2015 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/2366 dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2002/65/EB, 2009/110/EB ir 2013/36/ES bei Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010 ir panaikinama Direktyva 2007/64/EB (OL L 337, 2015, p. 35).

33 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/110/EB dėl elektroninių pinigų įstaigų steigimosi, veiklos ir riziką ribojančios priežiūros, iš dalies keičianti direktyvas 2005/60/EB ir 2006/48/EB ir panaikinanti Direktyvą 2000/46/EB (OL L 267, 2009, p. 7). Visų pirma žr. 2 straipsnio 2 punktą.

34 Žr. šios išvados 31 išnašą.

35 Žr. *Nikomkacho etika*, V knyga, 5 skyrius, kuria viduramžiais rėmėsi Tomas Akvinietis *Teologijos suma* (II–II, 78 klausimas, 1.7 artikulius).

36 Paprastai daroma nuoroda į Knapp, G. F., *Staatliche Theorie des Geldes* (1905). Šiuo klausimu taip pat žr. Siekmann, H. „Restricting the use of cash in the European Monetary Union: Legal Aspects“, (ed) Rövenkamp, F., Bälz J. ir Hilpert, H. G. *Cash in East Asia*, (2017), p. 157 ir paskesni, kur pateikta daug kitų nuorodų į doktriną. Dėl pinigų sąvokos ir įvairių teisinių pinigų teorijų taip pat žr. Proctor C., *Mann on the legal aspect of money*, 6-asis leid. (2005), 1 skyrių.

37 Iš pradžių buvo naudojami vadinamieji „prekiniai pinigai“, t. y. daiktas, pagamintas iš medžiagų, kurios pačios turi rinkos vertę, pavyzdžiui, auksinės monetos; vėliau buvo naudojami „padengti pinigai“, t. y. valiuta, kurią sudaro banknotai, kuriuos buvo galima iškeisti į tam tikrą kiekį aukso ar sidabro. Šiuo klausimu kaip glaustą apžvalgą žr. ECB aiškinamąjį dokumentą „Kas yra pinigai?“ (https://www.ecb.europa.eu/explainers/tell-me-more/html/what_is_money.lt.html).

38 Dekretiniai pinigai neturi savaiminės vertės: banknotams naudojamas popierius iš esmės bevertis, tačiau jais atsiskaitoma už prekes ir paslaugas, nes juos naudojantys žmonės pasitiki centriniais bankais ir mano, jog šie užtikrins, kad pinigų vertė laikui bėgant būtų tokia pati. Jei centriniai bankai nesugebėtų to padaryti, žmonės nustotų naudoti dekretinius pinigus ir kaip mainų, ir kaip taupymo priemonę.

39 Šiuo klausimu žr. Henk Esselink ir Lola Hernandez, „The use of cash by households in the euro area“, *Occasional Paper Series*, ECB, 2017 m. lapkričio mėn., Nr. 201 (galima atsisiųsti paspaudus šią interneto nuorodą: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op201.en.pdf>), p. 18 ir paskesni.

82. Nors, kaip aiškiai matyti iš minėto tyrimo ir kaip, beje, per teismo posėdį patvirtino pats ECB, gryniesiems pinigais vis dar atlieka svarbų vaidmenį euro zonos ekonomikoje, todėl visuomenės be grynųjų pinigų (angl. *cashless society*) atsiradimas neatrodo, kaip kai kurie teigia, neišvengiamas, bent jau Europoje, tačiau tai nereiškia, kad ekonomikos modernizavimo procesas ir pastarojo meto pažanga technologijų srityje nepaskatino sukurti kitų, t. y. ne fizinių, pinigų formų, kurių reikšmė laikui bėgant vis didėjo⁴⁰ ir toliau didėja⁴¹. Per pastaruosius metus technologinės inovacijos tapo tokios sparčios ir radikaliai, kad jos gali iš esmės reformuoti finansų sektorių ir netgi kelti grėsmę (nacionaliniam arba euro zonoje – Sąjungos) suverenitetui valiutos atžvilgiu⁴². Šiomis aplinkybėmis nestebina tai, kad, kaip ir kitose didžiausiose pasaulio ekonomikose⁴³, Sąjungos lygmeniu taip pat buvo pradėtos diskusijos dėl galimybės įvesti skaitmeninius pinigus (*Central Bank Digital Currency*)⁴⁴, kurie gali turėti labai didelę įtaką tiek Sąjungos pinigų ir finansų sistemai, tiek euro tarptautiniam vaidmeniui⁴⁵.

83. Bet kuriuo atveju, kad ir kokia būtų jos forma (fizinė, išreikšta grynaisiais pinigais, arba nefizinė), valiuta, kurią ekonomikos ir pinigų sąjungoje sudaro bendra valiuta – *euro*, egzistuoja ir būdama bet kokios formos gali atlikti minėtas tris funkcijas, kurios taip pat apima šioje byloje nagrinėjamą atsiskaitymo priemonės funkciją⁴⁶.

84. Taigi, atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ir ypač į nurodytą funkciją, reikia išanalizuoti, kaip Sąjunga įgyvendino savo išimtinę kompetenciją bendros valiutos, nurodytos pirmesniame skirsnyje, atžvilgiu, visų pirma kiek tai susiję su teisėtos mokėjimo priemonės nustatymu.

2. Dėl Sąjungos išimtinės kompetencijos įgyvendinimo teisėtų mokėjimo priemonių srityje

85. Įgyvendindamas savo išimtinę kompetenciją Sąjungos teisės aktų leidėjas reglamentavo tam tikrus bendros valiutos teisinius aspektus, tačiau šiuo klausimu nenustatė visapusiškos ir išsamios teisinės sistemos.

86. Kiek tai konkrečiai susiję su teisėtomis mokėjimo priemonėmis, jas reglamentuojančios Sąjungos teisės nuostatos, įtvirtintos pirminėje teisėje, yra SESV 128 straipsnio 1 dalies trečias sakiny, pakartotas ECBS ir ECB statuto 16 straipsnio pirmos pastraipos trečiame sakinyje, o antrinės teisės lygmeniu – Reglamentas Nr. 974/98, ypač jo 10 ir 11 straipsniai.

40 2017 m. lapkričio mėn. indėliai pinigų finansų įstaigose (PFI) euro zonoje sudarė 17,5 trln. EUR, palyginti su apie 1 100 mlrd. EUR apyvartoje esančių grynųjų pinigų (šiuo klausimu žr. ECB vykdomosios valdybos nario Yves Merscho paskaitą *Virtual or virtueless? The evolution of money in the digital age*, kurią galima atsisiųsti adresu <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2018/html/ecb.sp180208.en.html>).

41 Šiuo klausimu, be daugelio kitų tyrimų, žr. 2019 m. liepos mėn. Tarptautinio valiutos fondo paskelbtą studiją, kurią parengė Adrian, T. ir Mancini-Griffoli, T., „*The rise of Digital Money*“, *Fintech Notes*, Nr. 19/01, kurią galima atsisiųsti adresu <https://www.imf.org/en/Publications/fintech-notes/Issues/2019/07/12/The-Rise-of-Digital-Money-47097>, kur pateikta kitų nuorodų.

42 Šiuo klausimu kaip pavyzdį žr. 2019 m. rugsėjo 13 d. Prancūzijos Respublikos ir Vokietijos Federacinės Respublikos bendrą pareiškimą dėl „Libra“, t. y. kriptovaliutos projekto, inicijuoto „Facebook“ kartu su kitų nevyriausybinį įmonių ir organizacijų konsorciūmu.

43 Iš naujausių naujienų pranešimų matyti, kad, pirma, Kinijos Liaudies Respublika pradėjo įgyvendinti bandomąją skaitmeninių pinigų (centrinių bankų skaitmeninės valiutos) įvedimo programą keliuose miestuose, kuri jau yra pažengusiame etape, ir kad, antra, taip pat po šio projekto diskusijos Jungtinėse Amerikos Valstijose dėl skaitmeninio dolerio įvedimo labai sustiprėjo (2020 m. liepos 22 d. JAV Senatas surengė posėdį šiuo klausimu, žr. <https://www.banking.senate.gov/hearings/us-china-winning-the-economic-competition>). Šis klausimas yra neabejotinai susijęs su labai svarbiomis ir opiomis geopolitinėmis permainomis. Dėl potencialaus radikalaus centrinių bankų skaitmeninės valiutos įvedimo poveikio pinigų sistemai žr., be kita ko, naujausią (2020 m. birželio mėn.) *Federal Reserve Bank of Philadelphia* paskelbtą studiją *Central Bank Digital Currency: Central Banking for all*, kurią galima atsisiųsti adresu <https://www.philadelphiafed.org/-/media/research-and-data/publications/working-papers/2020/wp20-19.pdf>.

44 Šios diskusijos vyko 2019 m. gruodžio mėn. ECOFIN taryboje (šiuo klausimu žr. šiam posėdžiui parengtą ECB dokumentą *Innovation and its impact on the European retail payment landscape*, kurį galima atsisiųsti adresu <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecb.other191204~f6a84c14a7.en.pdf>). Šiuo klausimu taip pat žr. ECB vykdomosios valdybos nario Yves Merscho kalbą *An ECB digital currency – a flight of fancy?*, kurią galima atsisiųsti adresu <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2020/html/ecb.sp200511~01209cb324.en.html>.

45 Šiuo klausimu žr. 2018 m. gruodžio 5 d. Komisijos komunikatą „Tarptautinio euro vaidmens stiprinimas“, COM(2018) 796 *final*.

46 Teisiniu požiūriu piniginė skola gali būti padengta tiek naudojant bendrą valiutą, išreikštą fizine forma (taigi grynaisiais pinigais), tiek bendrą valiutą, išreikštą ne fizine forma (pavyzdžiui, pervedant nefizinę valiutą banko pavedimu).

87. Šios nuostatos yra susijusios su banknotų ir monetų išleidimu ir jų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statusu, tačiau jose nėra pateikiama tiksli teisėtos mokėjimo priemonės teisinė apibrėžtis. Ši spraga nėra atsitiktinė, atsižvelgiant į klausimo opumą ir skirtingą požiūrį įvairiose atitinkamose valstybėse narėse⁴⁷.

88. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta šios išvados 59–70 punktuose, manau, kad teisėtos mokėjimo priemonės sąvoka yra Sąjungos pinigų teisės sąvoka, kuri visoje Sąjungoje turi būti aiškinama autonomiškai ir vienodai⁴⁸.

89. Šiuo atveju pažymiu, kad, nors Sąjungos teisės aktų leidėjas nepateikė tikslios teisėtos mokėjimo priemonės apibrėžties, jis gali tai padaryti bet kuriuo momentu, tiksliai teisės aktuose apibrėždamas, kokią reikšmę reikia suteikti šiai sąvokai.

90. Be to, vertėtų priminti, kad šios sąvokos turinio nustatymas priklauso Sąjungos išimtinai teisės kompetencijai, todėl valstybės narės, kurios, kaip nurodyta išvados 38–44 punktuose, netenka bet kokios prerogatyvos šiuo klausimu, negali priimti norminių nuostatų, kurios pagal savo tikslą ir turinį būtų laikomos teisėtos mokėjimo priemonės reglamentavimo tvarka, net ir Sąjungos teisės aktų leidėjo neveikimo atveju. Valstybės narės, kurių valiuta yra *euro*, neb turi jokios kompetencijos apibrėžti teisėtos mokėjimo priemonės sąvokos.

91. Aptariant konkrečiai nuostatą, kuria teisėtai mokėjimo priemonei priskiriama pirminė teisė įtvirtintos sąvokos reikšmė, t. y. SESV 128 straipsnio 1 dalį, jos pirmuose dviejuose sakiniuose nurodyta, kad ECB turi išimtinę teisę duoti leidimą Sąjungoje išleisti eurų banknotus ir kad tokius banknotus gali išleisti ECB ir nacionaliniai centriniai bankai⁴⁹. Minėtos dalies trečiame sakinyje nurodyta, kad ECB ir nacionalinių centrinių bankų išleisti banknotai yra vieninteliai tokie banknotai, kurie Sąjungoje turi teisėtos mokėjimo priemonės statusą.

92. Ši nuostata, kuri pažodžiui pakartoja EB sutarties 106 straipsnį, nors ir tiksliai neapibrėžia teisėtos mokėjimo priemonės sąvokos, yra ypač svarbi.

93. Pirma, tai yra valstybių narių, kurių valiuta yra *euro*, išimtinai Sąjungai suteiktos suverenios galios apibrėžti, koks turtas ar priemonė (materialioji arba nematerialioji) turi teisėtos mokėjimo priemonės statusą euro zonoje, išraiška.

94. Antra, ji iš esmės atlieka garantijos funkciją. Kaip teisingai pažymi Vokietijos Federacinė Respublika, ja siekiama sukurti ECB ir nacionalinių centrinių bankų „monopolį“ išleisti banknotus, turinčius teisėtos mokėjimo priemonės statusą, konstituciniu lygmeniu uždraudžiant bet kuriam kitam subjektui, ar tai būtų viešasis, ar privatusis subjektas, išleisti banknotus ar kitas pinigų formas, turinčias teisėtos mokėjimo priemonės statusą⁵⁰.

95. Trečia, šia nuostata konstituciniu lygmeniu užtikrinamas pats eurai išreikštų banknotų egzistavimas, o tai leidžia manyti, kad visiškas jų panaikinimas prieštarautų Sąjungos teisei.

47 Šiuo klausimu žr. diskusijas, vykusias darbo grupėje, sudarytoje iš euro zonai priklausančių šalių finansų ministerijų ir nacionalinių centrinių bankų atstovų, kuri minima Rekomendacijos 2010/191/ES 4 konstatuojamojoje dalyje (žr. šios išvados 29 išnašoje nurodytą ataskaitą). Iš šios ataskaitos matyti, jog nacionaliniai ekspertai manė, kad teisėtos mokėjimo priemonės sąvoka yra visuotinai pripažįstama nacionalinėje teisėje, tačiau įvairiose valstybėse narėse yra skirtingų teisinių tradicijų, taip pat skiriasi vartotojų įpročiai. Šiuo klausimu žr. Angel, B. ir Margerit, A., „*Quelle est la portée du cours légal de l'euro?*“ *Revue du Marché commun et de l'Union européenne* Nr. 532/2009, ypač p. 589 ir 590.

48 Pagal analogiją, žr. 2011 m. spalio 4 d. Sprendimą *Football Association Premier League ir kt.* (C-403/08 ir C-429/08, EU:C:2011:631, 154 punktas).

49 Šiuo klausimu žr. 2010 m. gruodžio 13 d. ECB Sprendimą 2011/67/ES dėl eurų banknotų emisijos (nauja redakcija) (OL L 35, 2011, p. 26).

50 Istoriniu aspektu jos paskirtis taip pat buvo konstituciniu lygmeniu užtikrinti visišką valstybių narių, įvedusių eurą kaip bendrą valiutą, nacionalinių valiutų pakeitimą euru.

96. Vis dėlto manau, kad nei pagal SESV 128 straipsnio 1 dalį, nei jokią kitą Sąjungos teisės normą negalima daryti išvados, kad Sąjungos konstitucinis teisės aktų leidėjas būtų siekęs atmesti galimybę Sąjungai priskirti teisėtos mokėjimo priemonės statusą – paraleliai su eurų banknotais (ir monetomis)⁵¹ – ir kitų formų pinigams, nebūtinai fiziniams⁵². Ši suvereni Sąjungos teisė apibrėžti teisėtą mokėjimo priemonę iš tiesų apima teisę savo nuožiūra ir laikantis Sąjungos teisės aktų nustatyti priemonę ar priemones, turinčias teisėtos mokėjimo priemonės statusą euro zonoje⁵³.

97. Šiomis aplinkybėmis taip pat reikia pažymėti, kad, nors Sąjunga aiškiai nepriskyrė teisėtos mokėjimo priemonės statuso kitų formų pinigams nei gryniesiems pinigais, vis dėlto vidaus rinką reglamentuojančiuose teisės aktuose ji analitiškai reglamentavo mokėjimo paslaugas (minėtoje Direktyvoje (ES) 2015/2366) ir elektroninių pinigų išleidimą (minėtoje Direktyvoje 2009/110). Šiomis aplinkybėmis pati Sąjunga skatino elektroninių mokėjimo priemonių naudojimą⁵⁴. Šie analitiniai teisės aktai, kuriais siekiama užtikrinti mokėjimų virtualiąją valiutą ir elektroniniais pinigais saugumą, atsižvelgiant į šių mokėjimų priemonių teikiamą saugumą ir skaidą, paskatino mažinti grynųjų pinigų naudojimą⁵⁵.

98. Atsižvelgiant į tai, taip pat reikia pažymėti, kad, jeigu Sąjunga, naudodamasi jai suteikta išimtinė kompetencija, kiek tai susiję su bendra valiuta, gali apibrėžti teisėtos mokėjimo priemonės sąvoką, kuri, kaip bus aptarta kitame skirsnyje, yra tiesiogiai susijusi su valiutos, kaip piniginės skolos mokėjimo priemonės, naudojimu, ši išimtinė kompetencija neapima bendros kompetencijos reglamentuoti piniginių prievolių įvykdymo tvarką nei pagal privatinę, nei pagal viešąją teisę, kurią paliekama apibrėžti valstybėms narėms. Taigi šiomis aplinkybėmis kyla būtinybė derinti, kaip nurodyta šio sprendimo 45–48 ir 71 punktuose, Sąjungos išimtinę kompetenciją teisėtos mokėjimo priemonės nustatymo srityje su pačioms valstybėms narėms suteikta kompetencija, visų pirma civilinės teisės srityje, kiek tai susiję su piniginių skolų pagal privatinę teisę padengimu, viešojo administravimo ir mokesčių įstaigų organizavimo ir veikimo srityje, kiek tai susiję su mokestinių prievolių pagal viešąją teisę vykdymu, taip pat baudžiamosios teisės srityje, kiek tai susiję su pinigų apyvartos ir kovos su nusikalstamumu tarpusavio ryšiu.

3. Dėl sąvokos „eur[u] banknotai kaip teisėta mokėjimo priemonė“ Sąjungos teisėje

99. Kad būtų galima atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimus, reikia nustatyti eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, sąvokos turinį, net jeigu Sąjungos teisės aktų leidėjas, įgyvendindamas savo išimtinę kompetenciją šiuo klausimu, tiksliai neapibrėžė teisėtos mokėjimo priemonės sąvokos. Kadangi tai yra Sąjungos teisės sąvoka, pažymėtina, kad būtent Teisingumo Teismas turi išaiškinti šios sąvokos turinį pagal šiuo metu galiojančią teisę⁵⁶.

51 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad eurų monetoms buvo priskirtas teisėtos mokėjimo priemonės statusas antrinės teisės lygmeniu, t. y. Reglamento Nr. 974/98 11 straipsnyje. Beje, monetos yra aiškiai nurodytos SESV 128 straipsnio 2 dalyje.

52 Šiuo klausimu pažymiu, kad pačiame SESV 128 straipsnio 1 dalies trečio sakinio tekste yra aiškiai nurodyta, kad ECB ir nacionalinių centrinių bankų išleisti eurų banknotai yra *vieninteliai tokie banknotai* (vok. *die einzigen Banknoten*), kurie Sąjungoje turi teisėtos mokėjimo priemonės statusą. Iš šios nuostatos negalima daryti išvados, kad šie banknotai yra vienintelė teisėtos mokėjimo priemonės statusą Sąjungoje turinti priemonė, – tai patvirtina faktas, kad teisėtos mokėjimo priemonės statusas yra suteiktas ir monetoms.

53 Toks aiškinimas atitinka būtinybę užtikrinti lankstumą, kuris Sąjungos teisei yra reikalingas tam, kad ji galėtų prisitaikyti prie reikalavimų, kylančių dėl pažangos technologijų srityje pokyčių, kurie, kaip nurodyta šio sprendimo 82 punkte, realiomis ekonominėmis sąlygomis vyksta itin sparčiai.

54 Žr., pavyzdžiui, Direktyvos 2015/236 5 konstatuojamąją dalį ir 2012 m. Komisijos žaliąją knygą „Integruotos Europos mokėjimų kortelė, internetu ir mobiliuoju telefonu rinkos kūrimas“ (KOM(2011) 941 galutinis).

55 Dėl šių analitinių teisės aktų buvo užtikrintas toks sandorių saugumo lygis ir jų naudojimo skaida, dėl kurių kai kurie mano, jog virtualieji pinigai nuo šiol turi būti laikomi teisėta mokėjimo priemone. Žr., be kita ko, De Stasio, V. straipsnį „Verso un concetto europeo di moneta legale: valute virtuali, monete complementari e regole di adempimento“, paskelbtą leidinyje *Banca borsa titoli di credito*, 2018, ypač p. 751.

56 Teisingumo Teismas dar tiesiogiai nenagrinėjo šios Sąjungos teisės sąvokos, bet ją netiesiogiai paminėjo byloje, susijusioje su laisvu prekių judėjimu (1978 m. lapkričio 23 d. Sprendimas *Thompson ir kt.* (7/78, EU:C:1978:209), pridėtinės vertės mokesčiu (1998 m. liepos 14 d. Sprendimas *First National Bank of Chicago* (C-172/96, EU:C:1998:354, 25 punktą) ir 2015 m. spalio 22 d. Sprendimas *Hedqvist* (C-264/14, EU:C:2015:718, 25 ir 44 ir paskesni punktai) ir transportu (2018 m. lapkričio 15 d. Sprendimas *Verbraucherzentrale Baden-Württemberg* (C-330/17, EU:C:2018:916)).

100. Nors ir nėra tikslios apibrėžties, Sąjungos teisėje vis dėlto pateikiamos kelios aiškinamosios nuostatos, padedančios apibrėžti Sąjungos teisės sąvokos „eur[ų] banknotai ir monetos kaip teisėta mokėjimo priemonė“ ribas. Tokie elementai yra šie: pirma, Komisijos rekomendacija 2010/191/ES ir, antra, Reglamento Nr. 974/98 19 konstatuojamoji dalis.

101. Dėl pirmosios aiškinamosios nuostatos, t. y. Rekomendacijos 2010/191/ES, pažymėtina, kad ji yra konkrečiai susijusi su eurų banknotų ir monetų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statuso turiniu ir poveikiu. Kaip matyti iš jos 4 konstatuojamosios dalies, ji yra grindžiama pagrindinėmis ataskaitos, kurią parengė iš euro zonai priklausančių šalių finansų ministerijų ir nacionalinių centrinių bankų atstovų, vadovaujant Komisijai ir ECB, sudaryta darbo grupė, išvadomis.

102. Savo sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nacionalinis teismas aiškiai teiraujasi, kokią reikšmę reikia teikti šiai rekomendacijai.

103. Šiuo klausimu reikia pažymėti, jog iš Teisingumo Teismo suformuotos jurisprudencijos matyti, kad, nors pagal SESV 288 straipsnio penktą pastraipą rekomendacijos neturi privalomosios galios ir todėl negali sukurti teisių, kuriomis privatus asmenys galėtų remtis nacionaliniame teisme, negalima teigti, kad jos visiškai nesukelia jokių teisinių padarinių. Iš tiesų, nacionaliniai teismai privalo atsižvelgti į jas nagrinėdami jiems pateiktas bylas, būtent kai aiškina jų įgyvendinimą užtikrinančias nacionalines nuostatas arba kai šiomis nuostatomis siekiama papildyti privalomojo pobūdžio Sąjungos nuostatas⁵⁷.

104. Teisingumo Teismas taip pat pripažino, kad, kadangi dokumentą, šiuo atveju – Rekomendaciją 2010/191/ES, parengė nacionalinių valdžios institucijų ir Komisijos tarnybų ekspertų grupė, jame gali būti pateikta naudingų reikšmingų Sąjungos teisės nuostatų aiškinimo elementų, taip prisidedant prie vienodo jų taikymo užtikrinimo⁵⁸.

105. Taigi Rekomendacija 2010/191/ES yra svarbi aiškinamoji nuostata apibrėžiant Sąjungos teisės sąvokos „eur[ų] banknotai ir monetos kaip teisėta mokėjimo priemonė“ turinį, juo labiau kad ji yra grindžiama ataskaitos, kurią parengė iš euro zonai priklausančių šalių atstovų sudaryta darbo grupė, išvadomis.

106. Iš minėtos rekomendacijos 1 punkte pateiktos eurų banknotų teisėtos mokėjimo priemonės statuso apibrėžties matyti, kad, esant mokėjimo prievolei, eurų banknotų ir monetų teisėtos mokėjimo priemonės statusas suprantamas kaip apimantis tris elementus: pirma, privalomą priėmimą; antra, priėmimą visa nominaliąja verte ir, trečia, galimybę įvykdyti mokėjimo prievolę.

107. Kiek tai konkrečiai susiję su privalomu priėmimu, Rekomendacijos 2010/191/ES 1 punkto a papunktyje patikslinama, kad mokėjimo prievolės kreditorius negali atsisakyti priimti eurų banknotų ir monetų, nebent šalis yra susitarusios dėl kitų mokėjimo priemonių.

108. Taigi, remiantis Rekomendacijoje 2010/191/ES pateikta eurų banknotų teisėtos mokėjimo priemonės statuso apibrėžtimi, darytina išvada, kad Sąjungos teisės sąvoka „eur[ų] banknotų ir monetų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statusas“ reiškia bendrą pareigą kreditoriui priimti grynusius pinigus, kuriais siekiama grąžinti piniginę skolą, tačiau ši pareiga nėra absoliuti ir nuo jos gali būti nukrypta šalis pasinaudojus laisve sudaryti sutartis.

⁵⁷ 1989 m. gruodžio 13 d. Sprendimas *Grimaldi* (C-322/88, EU:C:1989:646, 7, 16 ir 18 punktai), 1993 m. sausio 21 d. Sprendimas *Deutsche Shell* (C-188/91, EU:C:1993:24, 18 punktas), 2003 m. rugsėjo 11 d. Sprendimas *Altair Chimica* (C-207/01, EU:C:2003:451, 41 punktas), 2008 m. balandžio 24 d. Sprendimas *Arcor* (C-55/06, EU:C:2008:244, 94 punktas).

⁵⁸ 2012 m. rugsėjo 6 d. Sprendimas *Chemische Fabrik Kreussler* (C-308/11, EU:C:2012:548, 25 punktas).

109. Šiuo klausimu, kaip teisingai pažymi Komisija, reikia pabrėžti, kad dėl šios apibrėžties darbo grupėje, kurią sudarė įvairių valstybių narių atstovai⁵⁹, buvo vieningai sutarta, ir tai leidžia manyti, kad pirma nurodyta teisėtos mokėjimo priemonės statuso sąvoka gali būti laikoma bendra euro zonos valstybių narių teisės sistemų sąvoka.

110. Vis dėlto, atsižvelgiant į šiuo metu galiojančią teisę, savarankiška Sąjungos teisės teisėtos mokėjimo priemonės statuso sąvoka taip pat turi būti aiškinama atsižvelgiant į antrą aiškinamąją nuostatą, t. y. į Reglamento Nr. 974/98 19 konstatuojamąją dalį.

111. Šioje konstatuojamojoje dalyje nustatyta, kad dėl viešojo intereso priežasčių valstybių narių nustatyti mokėjimų banknotais ir monetomis apribojimai neprieštarauja eurų banknotų ir monetų, kaip mokėjimo priemonės, statusui, jeigu egzistuoja kitos teisėtos piniginių skolų grąžinimo priemonės.

112. Prieš analizuojant šios konstatuojamosios dalies įtaką Sąjungos teisėje apibrėžtai teisėtos mokėjimo priemonės sąvokai, reikėtų patikslinti Sąjungos norminio teisės akto, dėl kurio buvo diskutuojama per teismo posėdį, konstatuojamosios dalies reikšmę.

113. Šiuo klausimu iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad Sąjungos teisės akto preambulėje gali būti patikslintas šio akto nuostatų turinys ir kad Sąjungos akto konstatuojamosios dalys iš tiesų yra svarbus aiškinimo elementas, galintis atskleisti šio akto rengėjo valią⁶⁰.

114. Darytina išvada, kad, nors pati konstatuojamoji dalis nėra teisės norma, taigi ir negali turėti privalomos teisinės galios, ji gali suteikti informacijos, kaip turi būti aiškinama teisės norma arba teisinė sąvoka, nurodyta teisės akte, kuriame yra ši konstatuojamoji dalis⁶¹.

115. Iš šios jurisprudencijos matyti, kad Reglamento Nr. 974/98 19 konstatuojamojoje dalyje, esančioje teisėkūros procedūra priimtame akte, kuriuo reglamentuojamas eurų banknotų ir monetų, kaip mokėjimo priemonės, statusas – atitinkamai 10 straipsnio antrame sakinyje ir 11 straipsnio antrame sakinyje, – yra pateiktos oficialios aiškinimo gairės, į kurias reikia atsižvelgti apibrėžiant tikslų Sąjungos teisėje pateiktos teisėtos mokėjimo priemonės sąvokos turinį. Ši sąvoka vartojama tiek Reglamente Nr. 974/98, tiek pirminėje teisėje – SESV 128 straipsnio 1 dalies trečiame sakinyje, pakartotame ECBS ir ECB statuto 16 straipsnio pirmos pastraipos trečiame sakinyje⁶².

59 Žr. šios išvados 29 išnašoje minėtos nacionalinių ekspertų ataskaitos p. 4.

60 Žr. 2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimą *Puppinck ir kt. / Komisija* (C-418/18 P, EU:C:2019:1113, 75 punktas) ir šiuo klausimu taip pat žr. 2006 m. sausio 10 d. Sprendimą *IATA ir ELFAA* (C-344/04, EU:C:2006:10, 76 punktas). Taip pat žr. 2015 m. birželio 11 d. Sprendimą *Zh. ir O.* (C-554/13, EU:C:2015:377, 42 punkto pabaiga) ir 2011 m. rugsėjo 22 d. Sprendimą *Budějovický Budvar* (C-482/09, EU:C:2011:605, 40 ir paskesni punktai).

61 Šiuo klausimu žr. 2020 m. kovo 4 d. Sprendimą *Mowi / Komisija* (C-10/18 P, EU:C:2020:149, 43 ir 44 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

62 Šiuo klausimu, kaip, beje, per teismo posėdį nurodė visos į bylą įstojusios šalys ir kaip matyti iš 113 ir 114 punktuose minėtos Teisingumo Teismo jurisprudencijos, konstatuojamoji dalis negali būti viršesnė už pačią teisės normą, juo labiau pirminę teisę. Vis dėlto ja galima remtis aiškinant paties akto sąvoką, kuri yra numatyta tiek pirminėje, tiek antrinėje teisėje ir dėl to turi būti aiškinama nuosekliai ir vienodai. Šiuo klausimu taip pat reikia pažymėti, kad Reglamento Nr. 974/98 10 straipsnio antrame sakinyje yra pažodžiui pakartota nuostata, kuri gali būti laikoma deklaratyvia, t. y. minėto reglamento priėmimo metu galiojusi EB sutarties 106 straipsnio nuostata, vėliau tapusi SESV 128 straipsniu.

116. Iš šios konstatuojamosios dalies matyti, kad, nors Sąjungos teisės aktų leidėjas tiksliai neapibrėžė banknotų ir monetų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statuso sąvokos, jis pripažino tam tikrą diskreciją siekiant viešojo intereso tikslų⁶³, kurie nebūtinai apsiriboja viešąja tvarka⁶⁴. Taigi ne tik privačių asmenų valia, bet ir juo labiau viešojo intereso tikslų siekimas gali pateisinti (neabsoliučios) pareigos kreditoriams priimti eurų banknotus ir monetas, turinčius teisėtos mokėjimo priemonės statusą, piniginėms prievolėms įvykdyti išimtis.

117. Viešojo intereso tikslų siekia tiek Sąjunga, tiek valstybės narės atitinkamose savo kompetencijos srityse.

118. Sąjunga, įgyvendindama kitą savo kompetenciją nei kompetencija pinigų politikos srityje ir siekdama viešojo intereso tikslų, jau yra priėmusi teisės aktus, kuriais, atsižvelgiant į jų tikslą ir turinį⁶⁵, nors ir nesiekama reglamentuoti eurų banknotų ir monetų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statuso, vis dėlto daroma įtaka grynųjų pinigų, kaip mokėjimo priemonės, naudojimui. Šiuo klausimu Komisija citavo Kovos su pinigų plovimu direktyvą⁶⁶ ir teisės aktus dėl į Sąjungą įvežamų arba iš jos išvežamų grynųjų pinigų kontrolės⁶⁷.

119. Be to, manau, kad, kaip pripažįstama minėtoje 19 konstatuojamojoje dalyje, įgyvendindamos savo kompetenciją, valstybės narės dėl viešojo intereso priežasčių gali imtis priemonių, kuriomis, atsižvelgiant į jų tikslą ir turinį, nėra reglamentuojamas euro, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statusas, tačiau gali būti reglamentuojamas privataus ar viešojo pobūdžio prievolių vykdymas, tam tikromis sąlygomis ir neperžengiant tam tikrų ribų apribojant piniginių lėšų naudojimą šioms prievolėms įvykdyti. Atsižvelgiant į kitame skirsnyje nurodytus apribojimus, tokie teisės aktai turi būti laikomi suderinamais su Sąjungos teisės sąvoka „eur[ų] banknotų ir monetų teisėtos mokėjimo priemonės statusas“⁶⁸. Ši suderinamumą lemia pati teisėtos mokėjimo priemonės sąvoka, kaip ji suprantama pagal galiojančią Sąjungos teisę.

120. Toks teisėtos mokėjimo priemonės sąvokos aiškinimas, grindžiamas egzistuojančiomis aiškinimo nuostatomis galiojančioje Sąjungos teisėje, neprieštarauja Sąjungos kompetencijos sisteminimui, pateiktam šios išvados B skirsnyje, ir jame pateiktai Sąjungos išimtinės kompetencijos sąvokai.

121. Iš tikrųjų, remiantis šiuo aiškinimu, jokių būdu negalima daryti išvados, kad valstybės narės turi teisę priimti teisės aktus dėl eurų banknotų arba monetų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, reglamentavimo, nes tai yra sąvoka, priskirtina pinigų politikai plačiąja prasme sričiai, taigi ir Sąjungos išimtinės kompetencijos sričiai.

63 Jokie dokumentai, netgi parengiamieji Reglamento Nr. 974/98 aktai, nerodo, kad konstatuojamoji dalis turi tik laikinąjį poveikį, kaip teigė kasatoriai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme.

64 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad, kaip per posėdį teisingai pažymėjo Komisija, 19 konstatuojamojoje dalyje nurodomi „viešojo intereso“ tikslai (prancūzų k. „*intérêt public*“, anglų k. „*public reason*“, ispanų k. „*interés público*“, portugalų k. „*interesse público*“). Kadangi šios konstatuojamosios dalies versijoje vokiečių kalba nurodomos viešosios tvarkos priežastys (*Gründen der öffentlichen Ordnung*), joje vartojama pėnelyg siaura sąvoka, kuri neatitinka sąvokos, vartojamos daugumoje kitų nagrinėjamo teisės akto kalbinių versijų, reikšmės.

65 Šiuo klausimu pagal analogiją žr. 2005 m. rugsėjo 13 d. Sprendimą *Komisija / Taryba* (C-176/03, EU:C:2005:542, 41–53 punktai) ir 2014 m. gegužės 6 d. Sprendimą *Komisija / Parlamentas ir Taryba* (C-43/12, EU:C:2014:298, 32–42 punktai).

66 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos, kuria iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 648/2012 ir panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/60/EB bei Komisijos direktyva 2006/70/EB (OL L 141, 2015, p. 73). Pagal šios direktyvos 11 straipsnio pirmos pastraipos c punktą valstybės narės užtikrina, kad įpareigotieji subjektai deramo klientų tikrinimo priemonės taikytų, *inter alia*, prekėmis prekiaujančių asmenų atveju, kai vykdomi nenuolatiniai sandoriai grynaisiais pinigais, kurių vertė – 10 000 EUR ar daugiau, nepriklausomai nuo to, ar sandoris vykdomas kaip viena operacija, ar kaip keletas operacijų, kurios atrodo susijusios tarpusavyje.

67 Žr. 2018 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2018/1672 dėl į Sąjungą įvežamų arba iš jos išvežamų grynųjų pinigų kontrolės, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1889/2005 (OL L 284, 2018, p. 6).

68 Toks įvairiose valstybėse narėse galiojančių teisės aktų sąrašas (beje, atnaujintas 2016 m.) yra pateiktas Bundetsago (Federalinis susirinkimas, Vokietija) dokumente, apibendrinančiame diskusijas dėl mokėjimo grynaisiais pinigais apribojimų (*Diskussion über die Begrenzung von Bargeldzahlungen*; WD 4 – 3000 – 043/16, p. 8 ir 9).

122. Konkrečiai reikia nurodyti, kad Reglamento Nr. 974/98 19 konstatuojamoji dalis nėra specialus įgaliojimas pagal SESV 2 straipsnio 1 dalį, aptartas šios išvados 42 ir 43 punktuose. Be to, formaliu požiūriu labai abejoju, ar toks įgaliojimas gali būti numatytas teisėkūros procedūra priimto akto konstatuojamojoje dalyje, o ne jo norminėje nuostatoje. Bet kuriuo atveju iš šios konstatuojamosios dalies negalima daryti išvados, kad valstybėms narėms leidžiama priimti teisės aktus, kuriais reglamentuojamas teisėtos mokėjimo priemonės statusas. Nacionalinės teisės aktais, kurie, atsižvelgiant į jų tikslą ir turinį, reikėtų teisėtos mokėjimo priemonės statuso reglamentavimą, būtų pažeista išimtinė Sąjungos kompetencija.

123. Šioje konstatuojamojoje dalyje tiesiog užsimenama apie tai, kad gali būti, jog valstybių narių įgyvendinant suverenius įgaliojimus priimti teisės aktai, pavyzdžiui, civilinės teisės srityje, kiek tai susiję su prievolių vykdymu, jų viešojo administravimo įstaigų organizavimo arba mokesčių ar kovos su nusikalstamumu srityse, nepriklausančiose Sąjungos kompetencijai, gali būti susiję su banknotų ar monetų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, sąvoka ir daryti jai poveikį. Joje, kaip oficialioje aiškinamojoje nuorodoje į teisėtos mokėjimo priemonės sąvoką, pripažįstama, kad, nors valstybės narės negali apibrėžti teisėtos mokėjimo priemonės sąvokos, teisės aktai, kuriuos jos priima įgyvendindamos savo kompetenciją ir laikydamosi sąlygų bei ribų, kurios bus išsamiai aptartos kitame skirsnyje, ir kuriais ribojamas grynųjų pinigų, kaip atsiskaitymo priemonės, naudojimas, nėra nesuderinami su Sąjungos teisėje apibrėžta eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, sąvoka.

124. Galiausiai, remiantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, kad pagal šiuo metu galiojančius Sąjungos teisės aktus banknotų ir monetų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, sąvoka turi būti suprantama kaip apimanti pagrindinę kreditoriaus pareigą priimti banknotus ir monetas, kuriais siekiama įvykdyti mokėjimo prievolę, išskyrus atvejus, kai sutarties šalys, naudodamosi sutarčių sudarymo laisve, susitarė dėl kitų mokėjimo priemonių, arba Sąjunga ar valstybės narės, įgyvendindamos savo atitinkamą kompetenciją, priėmė teisės aktus, kuriais, atsižvelgiant į jų tikslą ir turinį, nėra reglamentuojamas teisėtos mokėjimo priemonės statusas, bet yra numatyti atsiskaitymo banknotais apribojimai dėl viešojo intereso priežasčių.

125. Taigi teisėtos mokėjimo priemonės sąvoka reiškia, kad eurų banknotai ir monetos yra įprastos atsiskaitymo priemonės⁶⁹: jie turi būti priimti, jeigu šalys nesusitarė kitaip arba jei nėra nuostatų, kuriomis ribojamas jų, kaip mokėjimo priemonės, naudojimas dėl viešojo intereso priežasčių.

4. Grynųjų pinigų naudojimo apribojimų sąlygos ir ribos

126. Taip pat reikia išnagrinėti klausimą, kokiomis sąlygomis ir koku mastu Sąjunga ir valstybės narės, įgyvendindamos savo atitinkamą kompetenciją, gali priimti teisės aktus, kuriuose numatyti grynųjų pinigų, kaip mokėjimo priemonės, naudojimo apribojimai.

127. Pirma, iš šios išvados 93–95 punktų galima daryti išvadą, kad teisės aktai, kuriais galėtų būti *de jure* ar *de facto* visiškai panaikinti eurų banknotai arba dėl kurių valiutos, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statuso suteikimas eurų banknotams netektų prasmės, turi būti laikomi nesuderinamais su SESV 128 straipsnio 1 dalies trečiu sakiniu.

128. Antra, kaip aiškiai nurodyta Reglamento Nr. 974/98 19 konstatuojamosios dalies formuluotėje, tam, kad teisės aktai, kuriais ribojamas grynųjų pinigų, kaip mokėjimo priemonės, naudojimas, būtų suderinami su Sąjungos teisėje vartojama banknotų ir monetų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, sąvoka, jie turi būti priimti, pirma, dėl viešojo intereso priežasčių, bet, kaip jau pažymėta, nebūtinai susijusių su viešąja tvarka⁷⁰, ir, antra, jie gali būti priimti, tik jeigu yra kitų teisėtų priemonių, kuriomis galima padengti pinigines skolas.

⁶⁹ Kaip teisingai pažymėjo Vokietijos vyriausybė, kuri posėdyje kvalifikavo grynųjų pinigų funkciją kaip „*Auffangfunktion*“.

⁷⁰ Žr. šios išvados 64 išnašą.

129. Trečia, manau, kad teisės aktuose, kurie priimti naudojantis kompetencija, kuri nėra susijusi su pinigų teise, ir kuriais, siekiant viešojo intereso tikslų, ribojamas grynųjų pinigų, kaip mokėjimo priemonės, naudojimas, turi būti numatytas siekiamam tikslui proporcingas apribojimas.

130. Šiuo klausimu reikėtų priminti, kad pagal suformuotą jurisprudenciją proporcingumo principas yra vienas iš bendrųjų Sąjungos teisės principų. Pagal šį principą reikalaujama, kad veiksmai būtų tinkami atitinkamais teisės aktais siekiamiems teisėtiems tikslams pasiekti ir nevirsytų to, kas būtina jiems pasiekti⁷¹. Todėl, jei galima rinktis tarp keleto tinkamų priemonių, reikia pasirinkti mažiausiai ribojančią.

131. Proporcingumo principas, kaip principas, kuriuo ribojama valdžios institucijų laisvė įgyvendinant savo įgaliojimus ir pagal kurį reikalaujama užtikrinti pusiausvyrą tarp priimamų priemonių ir siekiamo tikslo, daro didelį poveikį tiek Sąjungos veiksmų, jai įgyvendinant savo kompetenciją, turiniui ir formai, kaip aiškiai matyti iš SESV 5 straipsnio 4 dalies, tiek valstybių narių veiksmams įgyvendinant savo kompetenciją, kai šie veiksmai yra susiję su Sąjungos teisės reglamentuojamomis teisinėmis situacijomis arba į jas patenka⁷².

132. Taigi grynųjų pinigų, kaip mokėjimo priemonės, naudojimo apribojimas turi atitikti bendrojo intereso tikslą, kurio siekiama teisės aktais, ir nevirsyti to, kas būtina šiam tikslui pasiekti.

133. Šiuo klausimu taip pat reikia pažymėti, kad, kaip matyti iš pirmesniame skirsnyje pateiktos teisėtos mokėjimo priemonės sąvokos, Sąjunga nenumato absoliučios teisės į atsiskaitymą grynaisiais pinigais visais atvejais. Net ir pripažinus, kad pagal Sąjungos teisę skolininkui paliekama laisvė pasirinkti, ar naudoti grynuosius pinigus grąžinant skolas – šį teiginį ginčijo Vokietijos Federacinė Respublika, vis dėlto, kaip per posėdį pažymėjo Komisija, tokia subjektyvi teisė tikrai nepatenka į Sąjungos pirminėje teisėje garantuojamų pagrindinių teisių katalogą.

134. Gryniesiems pinigams teikiamas teisėtos mokėjimo priemonės statusas gali būti susijęs su tam tikrų pagrindinių teisių įgyvendinimu, tačiau, mano nuomone, šis ryšys yra tik netiesioginis. Iš tikrųjų, nors ir nekyla jokių abejonių, kad gryniesiems pinigai gali būti naudojami įgyvendinant tam tikras pagrindines teises, susijusias su pinigų naudojimu, vis dėlto jų naudojimas paprastai nėra būtinas siekiant pasinaudoti šiomis pagrindinėmis teisėmis, kurios gali būti įgyvendinamos naudojant kitas nei gryniesiems pinigai pinigų formas ar kitas mokėjimo priemones⁷³.

71 Žr., be kita ko, 2014 m. balandžio 8 d. Sprendimą *Digital Rights Ireland* (C-293/12 ir C-594/12, EU:C:2014:238, 46 punktas), 2015 m. birželio 16 d. Sprendimą *Gauweiler ir kt.* (C-62/14, EU:C:2015:400, 67 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija) ir 2018 m. gruodžio 11 d. Sprendimą *Weiss ir kt.* (C-493/17, EU:C:2018:1000, 72 punktas).

72 Kaip nurodyta Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, kurioje nagrinėjamos valstybių narių priemonės, priimtoms joms įgyvendinant savo kompetenciją, kuriomis siekiant bendrojo intereso tikslų apribojama viena iš Sutartyse garantuojamų pagrindinių laisvių. Kaip pavyzdį žr., be kita ko, 2020 m. birželio 18 d. Sprendimą *Komisija / Vengrija (Asociacijų skaidrumas)* (C-78/18, EU:C:2020:476, 76 punktas) ir 2018 m. lapkričio 22 d. Sprendimą *Huijbrechts* (C-679/17, EU:C:2018:940, 30 ir 36 punktai). Dėl proporcingumo principo taikymo valstybės veiksmams taip pat žr. generalinės advokatės J. Kokott išvadą byloje *Di Maura* (C-246/16, EU:C:2017:440, 48 punktas ir jame pateiktos nuorodos).

73 Taigi, pavyzdžiui, vertės kaupimo funkcija, kuri paprastai yra susijusi su nuosavybės teise, garantuojama Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnyje, daugiausia atlieka pinigai, išreikšti ne fizine forma (žr. šio sprendimo 40 išnašoje nurodytus duomenis), ir ji nebūtinai yra susijusi su grynaisiais pinigais. Mano nuomone, tas pats taikytina ir naudojimuisi tokiais pagrindinėmis teisėmis, kaip laisvė pasirinkti profesiją arba veiksmų laisvė apskritai. Šiuo klausimu pažymėtina, kad pinigai, išreikšti fizine forma grynaisiais pinigais, o ne virtualiąja valiuta ar elektroniniais pinigais, šiuo metu yra vienintelė Sąjungos centrinio banko pinigų forma, todėl nekyla rizika, kad sąskaitą administruojanti institucija bankrutuos. Vis dėlto tokia rizika, kuri, ypač dėl griežtų šioms institucijoms taikomų reguliavimo pobūdžio teisės aktų, praktiškai gali būti laikoma nereikšminga, neriboja galimybės naudotis kitomis pinigų formomis ar kitomis mokėjimo priemonėmis įgyvendinant šias pagrindines teises, kaip tai, be kita ko, rodo labai išvystytas ir vis didėjantis kitų formų pinigų nei gryniesiems pinigai naudojimas įgyvendinant pagrindines teises. Be to, pats grynųjų pinigų naudojimas tiek vertės kaupimui, tiek kaip mokėjimo priemonės yra susijęs su rizika (pavyzdžiui, vagystės ar apiplėšimo rizika), ypač tuo atveju, kai atsiskaitoma didelėmis sumomis. Dėl teisės į privatų gyvenimą pažymėtina, kad, nors tam tikrais atvejais naudojant grynuosius pinigus dėl anonimiškumo gali būti užtikrinamas aukštesnis apsaugos lygis nei kitų mokėjimo priemonių atveju, neatrodo, kad ši teisė būtų įgyvendinama tokioje situacijoje, kokia nagrinėjama prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme, kai viešojo administravimo įstaiga, kuriai turi būti sumokėta rinkliava už audiovizualines paslaugas, jau žino šios rinkliavos skolininkų duomenis.

135. Tačiau grynųjų pinigų ryšys su pagrindinių teisių įgyvendinimu tampa tiesioginis tuo atveju, kai grynųjų pinigų naudojimas apima socialinės įtraukties aspektą. Iš tikrųjų kitų rūšių pinigų nei fizine forma išreikšti gryniesiems pinigais naudojimas šiuo atveju reiškia, kad turi būti sąskaita, suteikianti galimybę atlikti mokėjimo operacijas, atidaryta kredito įstaigoje arba panašaus pobūdžio finansų įstaigoje.

136. Nors Direktyvoje 2014/92⁷⁴ pripažįstama, kad kiekvienas Europos Sąjungoje teisėtai gyvenantis asmuo turi teisę bet kurioje Sąjungos šalyje atidaryti būtinausias savybes turinčią mokėjimo sąskaitą, ir tai turi apimti mokėjimo operacijų, kaip antai kredito pervedimų ir tiesioginio debeto operacijų Europos Sąjungoje, vykdymo paslaugą, ir nors šia direktyva aiškiai siekiama paskatinti banko sąskaitų neturinčių pažeidžiamų vartotojų dalyvavimą mažmeninės bankininkystės rinkoje⁷⁵, naujausi duomenys rodo, kad asmenų, kurie vis dar neturi galimybės naudotis finansinėmis paslaugomis Europos Sąjungoje ir euro zonoje, nors jie ir sudaro mažumą, vis dar daug⁷⁶.

137. Šiems pažeidžiamiesiems asmenims gryniesiems pinigais iš tikrųjų yra vienintelė prieinama pinigų forma, taigi ir vienintelė priemonė įgyvendinti savo pagrindines teises, kurios siejamos su pinigų naudojimu.

138. Taigi taikant priemones, kuriomis ribojamas grynųjų pinigų, kaip mokėjimo priemonės, naudojimas, turi būti atsižvelgta į pažeidžiamų asmenų socialinės įtraukties funkciją ir jos turi užtikrinti kitų teisinių piniginių skolų grąžinimo priemonių buvimą, kaip nurodyta Reglamento Nr. 974/98 19 konstatuojamojoje dalyje. Be to, į šią socialinės įtraukties funkciją turi būti atsižvelgiama analizuojant šių priemonių proporcingumą. Konkrečiau manau, kad egzistuoja pareiga imtis tinkamų priemonių, kad pažeidžiami asmenys, neturintys galimybės naudotis pagrindinėmis finansinėmis paslaugomis, galėtų vykdyti savo prievolės, ypač viešojo pobūdžio, nepatirdami papildomų išlaidų.

139. Šiomis aplinkybėmis ECB, imdamasis prevencinių priemonių, atsižvelgiant į SESV 127 straipsnio 4 dalyje ir 282 straipsnio 5 dalyje numatytus konsultavimo įgaliojimus, taip pat Tarybos sprendimą 98/415/EB dėl nacionalinių institucijų konsultavimosi su Europos centriniu banku teisės akto projekto nuostatų klausimais⁷⁷, turi išnagrinėti priemones, kuriomis ribojamas grynųjų pinigų, kaip mokėjimo priemonės, naudojimas ir kurios yra priimtose naudojantis kita nei Sąjungai priskirta kompetencija pinigų teisės srityje, suderinamumą su reikalavimais, kylančiais iš Sąjungos teisėje apibrėžtos teisėtos mokėjimo priemonės sąvokos, kaip nurodyta pirmesniame skirsnyje, taip pat laikantis šiame skirsnyje nurodytų sąlygų bei apribojimų. Be to, prireikus Komisija, kaip Sutarčių sergėtoja, pasitelkdama pažeidimo nagrinėjimo procedūras, taip pat nacionaliniai teismai ir Teisingumo Teismas turi užtikrinti, kad būtų laikomasi šių reikalavimų, sąlygų ir apribojimų.

E. Dėl prejudicinių klausimų

140. Į kiekvieną prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo pateiktą prejudicinį klausimą atsakysiu, atsižvelgdamas į pirmesniuose skirsniuose apibrėžtą teisinį pagrindą ir į juose pateiktus svarstymus.

⁷⁴ 2014 m. liepos 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/92/ES dėl mokesčių, susijusių su mokėjimo sąskaitomis, palyginamumo, mokėjimo sąskaitų perkėlimo ir galimybės naudotis būtinausias savybes turinčiomis mokėjimo sąskaitomis (OL L 257, 2014, p. 214). Žr., pirmiausia, šios direktyvos 2 straipsnio 2 dalį, 16 straipsnį ir 9, 46 ir 48 konstatuojamąsias dalis.

⁷⁵ Visų pirma žr. Direktyvos 2014/92/ES 46 konstatuojamąją dalį, 18 straipsnio 4 dalį ir 20 straipsnio 1 dalį.

⁷⁶ Remiantis 2017 m. ECB tyrimu, euro zonoje 3,64 proc. namų ūkių neturėjo galimybės naudotis bankų ir (arba) finansinėmis paslaugomis (Vokietijoje – 0,96 proc., žr. Ampudia, m., Ehrmann, m., „Financial inclusion: what's it worth?“, ECB Working Paper Series, N. 1990, 2017 m. sausio mėn., konkrečiai žr. 1 lentelę; dokumentą galima atsisiųsti adresu <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1990.en.pdf>). Iš kito šaltinio matyti, kad 2016 m. Europos Sąjungoje apie 36,5 mln. asmenų (iš kurių apie 850 tūkst. Vokietijoje) neturėjo galimybės naudotis finansinėmis paslaugomis (banko sąskaitos neturintys asmenys); žr. <https://www.wsbi-esbg.org/press/latest-news/Pages/Close-to-40-million-EU-citizens-outside-banking-mainstream.aspx>.

⁷⁷ Apskritai dėl konsultavimosi su ECB pareigos žr. generalinio advokato F. G. Jacobs išvados byloje *Komisija / ECB* (C-11/00, EU:C:2002:556) 131 ir paskesnius punktus.

1. Dėl pirmojo prejudicinio klausimo

141. Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar pagal išimtinę kompetenciją, kurią pagal SESV 2 straipsnio 1 dalį, siejamą su 3 straipsnio 1 dalies c punktu, turi Sąjunga pinigų politikos srityje toms valstybėms narėms, kurių valiuta yra *euro*, valstybei narei draudžiama priimti teisės aktą, kuriuo numatoma, kad valstybės narės viešojo administravimo įstaigos privalo priimti eurų banknotus, kuriais siekiama įvykdyti viešosios valdžios nustatytą piniginę prievolę.

142. Kaip pažymėta šios išvados 23–25 punktuose, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė pirmąjį prejudicinį klausimą dėl *BBankG* 14 straipsnio 1 dalies antrame sakinyje įtvirtintos nuostatos. Šiam teismui kyla klausimas, ar dėl to, kad ši nacionalinės teisės nuostata gali būti laikoma reglamentuojančia teisinius padarinius, susijusius su eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statusu, ji gali prieštarauti Sąjungos išimtinę kompetencijai pinigų politikos srityje, numatyta SESV 3 straipsnio 1 dalies c punkte.

143. Šiuo klausimu iš šio sprendimo 57–70 punktų matyti, kad Sąjungai suteikta išimtinė kompetencija pinigų politikos srityje pagal SESV 3 straipsnio 1 dalies c punktą apima, kiek tai susiję su įgaliojimais, reikalingais bendrai valiutai sukurti ir veikti, norminį šios bendros valiutos aspektą, į kurį patenka šios bendros valiutos statuso ir jos, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, apibrėžtis ir reglamentavimas. Darytina išvada, kad, kaip nurodyta šios išvados 90 ir 122 punktuose, pagal kompetencijos paskirstymo Sąjungai ir valstybėms narėms principus, aptartus šios išvados 38–44 punktuose, euro zonos valstybės narės šiuo klausimu neturi jokios kompetencijos, todėl negali priimti teisės aktų, kuriais, atsižvelgiant į jų tikslą ir turinį, būtų reglamentuojamas euro, o konkrečiai – eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statusas.

144. Todėl būtent prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kuris vienintelis turi kompetenciją nustatyti tikslią nacionalinės teisės aktų taikymo apimtį, turi nustatyti, ar *BBankG* 14 straipsnio 1 dalies antras sakiny yra norminė nuostata, kuria, atsižvelgiant į jos tikslą ir turinį, reglamentuojamas eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statusas.

145. Vis dėlto šiuo klausimu manau, kad yra reikšmingi toliau išdėstyti argumentai.

146. Reikėtų priminti, jog *BBankG* 14 straipsnio 1 dalies antrame sakinyje nustatyta, kad eurų banknotai yra vienintelė neribota teisėta mokėjimo priemonė.

147. Taigi reikia konstatuoti, kad šios nuostatos formuluotėje ne tik pažodžiui nepakartojamas SESV 128 straipsnio 1 dalies trečias sakiny, bet ir nuo jo nukrypstama.

148. Visų pirma Sąjungos teisės nuostatoje nėra nurodyta, kad teisėta mokėjimo priemonė yra „neribota“.

149. Be to, nors Sąjungos teisės nuostatoje yra nurodyta, kad eurų banknotai yra vieninteliai mokėjimo priemonės statusą turintys *banknotai* (vok. *[Euro]Banknoten sind die einzige Banknoten, die in der Union als gesetzliches Zahlungsmittel gelten*), nacionalinėje nuostatoje įtvirtinta, kad eurų banknotai yra vienintelė priemonė, t. y. vienintelė mokėjimo priemonė⁷⁸, turinti neribotos teisėtos mokėjimo priemonės statusą (vok. *[Euro]Banknoten sind das einzige unbeschränkte gesetzliche Zahlungsmittel*). Šios skirtingos formuluotės rodo, kad jų tikslas skiriasi. Kaip pažymėta šio sprendimo 92 ir

⁷⁸ Dėl terminologinių skirtumų italų (ir prancūzų) ir vokiečių kalbomis žr. šios išvados 6 išnašą.

paskesniuose punktuose, Sąjungos nuostata daugiausia stengiamasi įgyvendinti garantijos funkcijos tikslus, iš esmės siekiant sukurti ECB ir nacionalinių centrinių bankų monopolį leidžiant teisėtos mokėjimo priemonės statusą turinčius banknotus, tačiau atrodo, kad nacionaline nuostata konkrečiai siekiama užtikrinti neribotą eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, pobūdį.

150. Be to, tai aiškiai matyti iš nagrinėjamos nacionalinės nuostatos parengiamųjų dokumentų, kurie patvirtina, kad nuorodos į „neribotą“ eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, pobūdį išlaikymo tikslas buvo būtent papildyti Sąjungos nuostatų turinį⁷⁹.

151. Ši nuostata patenka į ypatingą ECBS institucinę aplinką, nes ECBS yra savitas teisinis darinys Sąjungos teisėje; jame dalyvauja ir glaudžiai bendradarbiauja nacionalinės institucijos, t. y. nacionaliniai centriniai bankai, ir Sąjungos institucija, t. y. ECB, ir jam būdinga kitokia Sąjungos teisės sistemos ir nacionalinės teisės sistemų sąveika ir nežymūs šių sistemų skirtumai⁸⁰. Komisija ir ECB teigia, jog šiomis aplinkybėmis galbūt galima pateisinti tai, kad, siekiant užtikrinti teisinį saugumą, Sąjungos teisės nuostatos turi būti tiksliai pakartotos nacionalinės teisės nuostatose. Jos pripažįsta, kad tai yra išimtis jurisprudencijoje įtvirtinto principo, pagal kurį Sąjungos teisės normos, tiesiogiai taikomos valstybių narių teisės sistemoje, pakartojimas nacionalinės teisės nuostatose prieštarauja Sutartims, nes dėl to gali atsirasti neaiškumų tiek dėl taikytinų normų teisinio pobūdžio, tiek dėl jų išgaliojimo momento⁸¹. Aišku, kad toks tikslus pakartojimas vis dėlto neturėtų kelti abejonių ar dviprasmiškumo dėl teisės normų šaltinio⁸².

152. Vis dėlto, netgi darant prielaidą, kad konkrečiomis ECBS aplinkybėmis tai yra priimtina, atsižvelgiant į nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos tekstą ir šios išvados 147–150 punktuose nurodytą informaciją, su sąlyga, kad galutinę analizę atliks prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ši nuostata ne tik tiksliai nepakartoja Sąjungos teisės nuostatų, bet turi savitą reikšmę ir tikslą papildyti Sąjungos teisės sąvoką „eur[ų] banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statusas“⁸³.

153. Jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatuotų, kad taip yra šiuo atveju, reikėtų laikyti, kad *BBankG* 14 straipsnio 1 dalies antras sakinyss yra nuostata, kuria, atsižvelgiant į jos tikslą ir turinį, yra reglamentuojamas eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statusas ir dėl to kėsinamasi į išimtinę Sąjungos kompetenciją pinigų politikos srityje, ir jos netaikyti.

154. Manau, jog reikėtų taip pat pažymėti, kad pritariu Komisijos nuomonei, jog pagal išimtinę Sąjungos kompetenciją pinigų politikos srityje nedraudžiama valstybei narei, įgyvendinant konkrečią kompetenciją reglamentuoti savo viešojo administravimo įstaigų veiklą, teisės aktuose, kuriais, atsižvelgiant į jų tikslą ir turinį, yra reglamentuojamas ne eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statusas, o viešojo administravimo įstaigų organizavimo tvarka, numatyti pareigą minėtai administravimo įstaigai priimti mokėjimus grynaisiais pinigais iš jų administruojamų subjektų.

⁷⁹ Taigi iš paaiškinimų, susijusių su Įstatymo dėl teisės aktų nuostatų pinigų srityje pakeitimo įvedus grynuosius pinigus eurai projektu (vok. *Entwurf eines Gesetzes über die Änderung währungsrechtlicher Vorschriften infolge der Einführung des euro-Bargeldes (Drittes euro-Einführungsgesetz – Drittes EuroEG)*; *Deutscher Bundestag, Drucksache 14/673*), matyti, kad nuoroda į „neribotą“ teisėtos mokėjimo priemonės pobūdį buvo išlaikyta dėl teisinio aiškumo priežasčių, kurio aiškiai trūko šią sąvoką reglamentuojančiuose Bendrijos teisės aktuose (žr. p. 15, „Zu Artikel 3“ antraštinės dalies trečią pastraipą).

⁸⁰ 2019 m. vasario 26 d. Sprendimas *Rimšėvičs ir ECB prieš Latviją* (C-202/18 ir C-238/18, EU:C:2019:139, 69 punktą).

⁸¹ Šiuo klausimu žr. 1973 m. vasario 7 d. Sprendimą *Komisija / Italija* (39/72, EU:C:1973:13, 16 ir 17 punktai) ir 1973 m. spalio 10 d. Sprendimą *Variola* (34/73, EU:C:1973:101, 9–11 punktai).

⁸² Iš Komisijos pateiktos informacijos matyti, kad praeityje institucijos konkrečiomis ECBS aplinkybėmis sutiko, jog tam tikros Sąjungos teisės nuostatos būtų pakartotos nacionalinių centrinių bankų statutuose. Šiuo klausimu žr. 2018 m. gegužės mėn. ECB konvergencijos ataskaitą, p. 19; (<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/ecb.cr201805.it.pdf>).

⁸³ Šiuo klausimu taip pat reikia pažymėti, kad, kaip nurodė Komisija, vykdydamas konsultavimo įgaliojimus, paminėtus šios išvados 139 punkte, ECB kelis kartus analizavo *BBankG*, tačiau niekada neišreiškė savo pozicijos dėl teisėtos mokėjimo priemonės statuso (žr. 1999 m. rugsėjo 3 d. Nuomonę CON/99/10 ir 2011 m. lapkričio 11 d. Europos pinigų instituto nuomonę CON/2011/92, taip pat ankstesnę 1997 m. gegužės 30 d. Europos pinigų instituto nuomonę CON/97/10).

155. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, manau, kad į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo pirmąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti taip: SESV 3 straipsnio 1 dalies c punktas, siejamas su SESV 2 straipsnio 1 ir 6 dalimis ir 128 straipsnio 1 dalimi, turi būti aiškinamas taip, kad Sąjungai suteikta išimtinė kompetencija pinigų politikos srityje, kiek tai susiję su įgaliojimais, reikalingais bendrai valiutai sukurti ir veikti, apima norminį šios bendros valiutos aspektą, į kurį patenka šios bendros valiutos statuso ir jos, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, visų pirma eurų banknotų ir monetų, apibrėžtis ir reglamentavimas. Iš to matyti, kad valstybės narės, kurios valiuta yra *euro*, priimta nacionalinės teisės nuostata, kuria, atsižvelgiant į jos tikslą ir turinį, reglamentuojamas eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statusas, neatitinka Sąjungos teisės, todėl turi būti netaikoma. Pagal Sąjungos išimtinę kompetenciją pinigų politikos srityje nedraudžiama valstybei nare, įgyvendinant specialią kompetenciją reglamentuoti savo viešojo administravimo įstaigų veiklą, priimti teisės akto nuostatą, kuria, atsižvelgiant į jos tikslą ir turinį, yra reglamentuojamas ne eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statusas, bet viešojo administravimo įstaigų organizavimo ir veikimo tvarka, pagal kurią šiai įstaigai nustatoma pareiga priimti mokėjimus grynaisiais pinigais iš jos administruojamų subjektų.

2. Dėl antrojo prejudicinio klausimo

156. Antruoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar eurai išreikštų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statusas, įtvirtintas SESV 128 straipsnio 1 dalies trečiame sakinyje, ECBS ir ECB statuto 16 straipsnio pirmos pastraipos trečiame sakinyje ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 974/98 10 straipsnio antrame sakinyje, reiškia, kad valstybės narės viešojo administravimo įstaigoms draudžiama atsisakyti priimti šiuos banknotus, kuriais norima įvykdyti viešosios valdžios institucijos nustatytą piniginę prievolę, o gal Sąjungos teisė suteikia laisvę priimti teisės aktus, kuriais vykdant tam tikras viešosios valdžios institucijų nustatytas pinigines prievoles neleidžiama atsiskaityti eurų banknotais.

157. Kaip pažymėta šios išvados 26 ir 27 punktuose, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė antrąjį prejudicinį klausimą dėl *Hessischer Rundfunk* nuostatų dėl rinkliavos mokėjimo tvarkos 10 straipsnio 2 dalies. Šiam teismui kyla klausimas, ar ši nuostata, kurioje numatyta, kad *Hessischer Rundfunk* mokėtina rinkliava už audiovizualines paslaugas gali būti mokama tik automatinio būdu arba įprastu ar nuolatinio banko pavedimu, nesuteikiant galimybės atsiskaityti grynaisiais pinigais, atitinka eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, sąvoką pagal Europos Sąjungos teisės aktus.

158. Šiuo klausimu pažymiu, jog iš šios išvados 99–125 punktų matyti, kad pagal šiuo metu galiojančią Sąjungos teisę eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, sąvoka, t. y. Sąjungos teisei priklausanti pinigų teisės sąvoka, kurios apibrėžimas priklauso išimtinai Sąjungos kompetencijai pinigų politikos srityje, turi būti suprantama kaip apimanti pagrindinę pareigą kreditoriui priimti eurų banknotus mokėjimo išpareigojimui įvykdyti, išskyrus atvejus, kai sutarties šalys, naudodamosi joms suteikta sutarčių sudarymo laisve, susitarė dėl kitų mokėjimo priemonių arba Sąjunga ar valstybės narės, įgyvendindamos savo atitinkamą kompetenciją, priėmė teisės aktus, kuriais, atsižvelgiant į jų tikslą ir turinį, nėra reglamentuojamas teisėtos mokėjimo priemonės statusas, bet yra numatyti atsiskaitymo eurų banknotais apribojimai dėl viešojo intereso priežasčių.

159. Be to, remiantis šio sprendimo 127–138 punktais, pažymėtina, jog tam, kad šie apribojimai būtų suderinami su eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statusu, jie negali *de iure* ar *de facto* lemti visiško eurų banknotų panaikinimo, turi būti nustatomi dėl viešojo intereso priežasčių ir gali būti priimti, tik jeigu yra kitų teisėtų piniginių skolų grąžinimo priemonių. Be to, jie turi būti proporcingi, taigi ir tinkami teisės aktuose nustatytiems viešojo intereso tikslams pasiekti ir neviršyti to, kas būtina tokiems tikslams pasiekti.

160. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į visas teisines ir faktines aplinkybes, reikalingas analizei šiuo klausimu atlikti, taip pat remdamasis Teisingumo Teismo pateikta papildoma informacija, turi nustatyti, ar nacionalinės teisės nuostata, kurioje numatyti mokėjimo banknotais apribojimai, yra suderinama su Sąjungos teise ir eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statusu.

161. Manau, kad, atsižvelgiant į *Hessischer Rundfunk* nuostatų dėl rinkliavos mokėjimo tvarkos 10 straipsnio 2 dalį, yra svarbi toliau nurodyta informacija.

162. Pirma, nei iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, nei iš jokios kitos byloje esančios informacijos negalima daryti išvados, kad šia nuostata siekiama reglamentuoti eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statusą, taigi kištis į Sąjungos išimtinę kompetenciją pinigų politikos srityje. Ši nuostata, kiek ji susijusi su rinkliavos už audiovizualines paslaugas mokėjimo tvarka, atrodo, yra fiskalinio arba „parafiskalinio“ pobūdžio.

163. Antra, nors šioje nuostatoje numatyta, kad visiškai neįmanoma mokėti rinkliavos už audiovizualines paslaugas atitinkamam regioniniam transliuotojui grynaisiais pinigais, ši nuostata aiškiai nelemia eurų banknotų panaikinimo ir joje yra aiškiai numatytos kitos teisėtos priemonės aptariamai piniginei prievolei įvykdyti.

164. Trečia, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nėra aiškus tikslas, kurio siekiama *Hessischer Rundfunk* nuostatų dėl rinkliavos mokėjimo tvarkos 10 straipsnio 2 dalyje numatyta mokėjimo banknotais apribojimo priemone. Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nurodoma tik tai, kad rinkliavos už audiovizualines paslaugas rinkimas yra susijęs su daugybinėmis operacijomis, pasirenkant mokėjimo tvarką, pagrįstą reikalavimu užtikrinti viešojo administravimo įstaigų veiksmingumą, kuri per teismo posėdį taip pat nurodė Vokietijos vyriausybė. Nacionalinės bylos medžiagoje ir pastabose, kurias pateikė Teisingumo Teismo procese dalyvavusios šalys, taip pat buvo nurodytos veiksmingo mokestinių skolų išieškojimo ir kovos su nusikalstamumu priežastys.

165. Šiuo klausimu manau, kad visus šiuos tikslus galima laikyti viešojo intereso priežastimis, kuriomis galima pateisinti grynųjų pinigų naudojimo apribojimus.

166. Ketvirta, dėl priemonės proporcingumo pažymiu, kad ja numatomas atsisakymas priimti rinkliavą už audiovizualines paslaugas grynaisiais pinigais, kuris, atrodo, yra absoliutus ir be išimčių. Šiuo klausimu iš bylos medžiagos negalima daryti išvados, kad buvo atsižvelgta į socialinės įtraukties funkciją, kurią atlieka grynjieji pinigai šio sprendimo pirmesniuose 136–138 punktuose nurodytų pažeidžiamų asmenų atžvilgiu⁸⁴.

167. Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, manau, kad į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo antrąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti taip, kad eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, sąvoka, numatyta SESV 128 straipsnio 1 dalies trečiame sakinyje, Protokolo Nr. 4 dėl Europos centrinių bankų sistemos ir Europos Centrinio Banko statuto 16 straipsnio pirmos pastraipos trečiame sakinyje ir 1998 m. gegužės 3 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 974/98 dėl euro įvedimo 10 straipsnio antrame sakinyje, turi būti suprantama kaip apimanti pagrindinę pareigą kreditoriui priimti eurų banknotus mokėjimo išipareigojimui įvykdyti, išskyrus atvejus, kai sutarties šalys, naudodamosi joms suteikta sutarčių sudarymo laisve, susitarė dėl kitų mokėjimo priemonių arba Sąjunga ar valstybės narės, įgyvendindamos savo atitinkamą kompetenciją, priėmė teisės aktus, kuriais, atsižvelgiant į jų tikslą ir turinį, nėra reglamentuojamas teisėtos mokėjimo priemonės statusas, bet yra numatyti atsiskaitymo eurų banknotais apribojimai. Šie apribojimai yra suderinami su eurų banknotų,

⁸⁴ Šiuo klausimu taip pat reikia pažymėti, kad kasatoriai pagrindinėse bylose, atrodo, nepriklauso šiai asmenų kategorijai, tačiau šią aplinkybę turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Remiantis bylos medžiaga, negalima teigti, kad jie būtų kada nors patvirtinę, jog negalėjo mokėti rinkliavos už audiovizualines paslaugas dėl to, kad neturėjo galimybės naudotis pagrindinėmis finansinėmis paslaugomis.

kaip teisėtos mokėjimo priemonės, sąvoka tik tuo atveju, jei jie *de iure* ar *de facto* nelemia visiško eurų banknotų panaikinimo, yra nustatomi dėl viešojo intereso priežasčių ir priimami, tik jeigu yra kitų teisėtų piniginių skolų grąžinimo priemonių. Be to, jie turi būti tinkami nustatytiems viešojo intereso tikslams pasiekti ir neviršyti to, kas būtina tokiems tikslams pasiekti.

3. Dėl trečiojo prejudicinio klausimo

168. Trečiuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti tuo atveju, jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, o į antrąjį klausimą – neigiamai, ar valstybė narė, kurios valiuta yra *euro*, gali priimti teisės aktą Sąjungos išimtinės kompetencijos pinigų politikos srityje, jei ir kol Sąjunga nesinaudoja savo kompetencija.

169. Atsižvelgdamas į atsakymus, pateiktus į pirmąjį ir antrąjį prejudicinius klausimus, manau, kad į šį prejudicinį klausimą atsakyti nereikia.

170. Bet kuriuo atveju, remiantis šios išvados 38–44 punktais, galima daryti išvadą, kad Sąjungos išimtinės kompetencijos srityje, neatsižvelgiant į tai, ar Sąjunga pasinaudojo savo kompetencija šioje srityje, valstybės narės neturi jokios prerogatyvos, taigi bet kokia valstybių narių teisėkūros veikla šioje srityje *a priori* prieštarauja Sutartims.

IV. Išvados

171. Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas, Vokietija) pateiktus prejudicinius klausimus atsakyti taip:

1. SESV 3 straipsnio 1 dalies c punktas, siejamas su SESV 2 straipsnio 1 ir 6 dalimis ir 128 straipsnio 1 dalimi, turi būti aiškinamas taip, kad Sąjungai suteikta išimtinė kompetencija pinigų politikos srityje, kiek tai susiję su įgaliojimais, reikalingais bendrai valiutai sukurti ir veikti, apima norminį šios bendros valiutos aspektą, į kurį patenka šios bendros valiutos statuso ir jos, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, visų pirma eurų banknotų ir monetų, apibrėžtis ir reglamentavimas. Todėl valstybės narės, kurios valiuta yra *euro*, priimta nacionalinės teisės nuostata, kuria, atsižvelgiant į jos tikslą ir turinį, reglamentuojamas eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statusas, neatitinka Sąjungos teisės ir todėl neturi būti taikoma.

Pagal Sąjungos išimtinę kompetenciją pinigų politikos srityje valstybei narei, įgyvendinant jai priskirtą specialią kompetenciją reglamentuoti savo viešojo administravimo įstaigų veiklą, nedraudžiama priimti nacionalinės teisės akto nuostatą, kuria, atsižvelgiant į jos tikslą ir turinį, yra reglamentuojamas ne eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statusas, bet viešojo administravimo įstaigų organizavimo ir veiklos tvarka, pagal kurią šiai įstaigai nustatoma pareiga priimti mokėjimus grynaisiais pinigais iš jų administruojamų subjektų.

2. Eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, sąvoka, numatyta SESV 128 straipsnio 1 dalies trečiame sakinyje, Protokolo Nr. 4 dėl Europos centrinių bankų sistemos ir Europos Centrinio Banko statuto 16 straipsnio pirmos pastraipos trečiame sakinyje ir 1998 m. gegužės 3 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 974/98 dėl euro įvedimo 10 straipsnio antrame sakinyje, turi būti suprantama kaip apimanti pagrindinę pareigą kreditoriui priimti eurų banknotus mokėjimo įsipareigojimui įvykdyti, išskyrus atvejus, kai sutarties šalys, naudodamosi joms suteikta sutarčių sudarymo laisve, susitarė dėl kitų mokėjimo priemonių arba Sąjunga ar valstybės narės, įgyvendindamos savo atitinkamą kompetenciją, priėmė teisės aktus, kuriais, atsižvelgiant į jų tikslą ir turinį, nėra reglamentuojamas teisėtos mokėjimo priemonės statusas, bet numatyti atsiskaitymo eurų banknotais apribojimai. Šie apribojimai suderinami su eurų banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, sąvoka tik tuo atveju, jei jie *de iure* ar *de facto* nelemia visiško eurų banknotų

panaikinimo, nustatomi dėl viešojo intereso priežasčių ir priimami, tik jeigu yra kitų teisėtų piniginių skolų grąžinimo priemonių. Be to, jie turi būti tinkami nustatytiems viešojo intereso tikslams pasiekti ir neviršyti to, kas būtina tokiems tikslams pasiekti.